

Bank Polski

**ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA
ORAZ INNE INFORMACJE PODLEGAJĄCE
OGŁASZANIU**

**GRUPY KAPITAŁOWEJ
POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO
SPÓŁKI AKCYJNEJ**

WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2014 ROKU

WPROWADZENIE

Raport „Adekwatność kapitałowa oraz inne informacje podlegające ogłoszeniu Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku” (zwany dalej „Raportem”) został przygotowany zgodnie z art. 111a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe¹, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające Rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (zwanym dalej „Rozporządzeniem CRR”), aktami wykonawczymi do Rozporządzenia CRR, a także Rekomendacją M dotyczącą zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach wydaną przez Komisję Nadzoru Finansowego (zwaną dalej „KNF”).

Zgodnie z art. 13 ust. 1 Rozporządzenia CRR, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna zwana dalej „PKO Bankiem Polski SA” lub „Bankiem” będąca unijną instytucją dominującą, ogłasza w odrębnym dokumencie w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej, o których mowa w części ósmej Rozporządzenia CRR.

Niniejszy Raport został sporządzony zgodnie z przyjętymi przez Bank zasadami polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej², które zawierają szczegółowe informacje dotyczące ujawnianych informacji w zakresie adekwatności kapitałowej, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji.

Raport obejmuje rok 2014 i prezentuje dane według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku oraz został przygotowany zgodnie z przepisami, o których mowa w akapicie 1, obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2014 roku. O ile nie zaznaczono inaczej, w Raporcie zostały zaprezentowane dane skonsolidowane³ Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, zwanej dalej „Grupą Kapitałową Banku” lub „Grupą Kapitałową”. Ponieważ na kształt profilu ryzyka w Grupie Kapitałowej dominujący wpływ wywiera PKO Bank Polski SA (92,2%⁴ skonsolidowanej sumy bilansowej, oraz 92,3%⁵ skonsolidowanego wyniku działalności bankowej), część informacji zawartych w raporcie dotyczy danych jednostkowych PKO Banku Polskiego SA.

O ile nie zaznaczono inaczej, dane liczbowe przedstawione w Raporcie wyrażone zostały w milionach złotych. Ewentualne różnice w sumach i udziałach wynikają z zaokrągleń kwot do milionów złotych oraz zaokrągleń udziałów procentowych do jednego miejsca dziesiętnego.

Zakres informacji zawarty w raporcie, z uwagi na zmiany w otoczeniu regulacyjnym, prezentację nowej sprawozdawczości zgodnej z Rozporządzeniem CRR począwszy od dnia 30 czerwca 2014 roku, zmiany organizacyjne, proces integracji z Nordea Bank Polska SA i połączenie PKO Banku Polskiego SA z Nordea Bank Polska SA (fuzja prawna) w dniu 31 października 2014 roku, został przygotowany z uwzględnieniem wszystkich dostępnych danych wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Niniejszy Raport był przedmiotem wewnętrznej weryfikacji przeprowadzonej przez audyt wewnętrzny Banku.

---

¹ Tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku poz. 128

² Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłoszeniu udostępnione są na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

³ Dane obejmują tylko podmioty ujęte w konsolidacji ostrożnościowej.

⁴ Udział PKO Banku Polskiego SA został wyliczony w stosunku do skonsolidowanej sumy bilansowej spółek uwzględnianych w konsolidacji ostrożnościowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na 31 grudnia 2014 roku.

⁵ Udział PKO Banku Polskiego SA został wyliczony w stosunku do skonsolidowanego wyniku działalności bankowej spółek uwzględnionych w konsolidacji ostrożnościowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku.

SPIS TREŚCI

1.	INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ.....	4
2.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	6
2.1.	IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA	9
2.2.	RYZYKO KREDYTOWE.....	9
2.3.	RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ	18
2.4.	RYZYKO WALUTOWE	21
2.5.	RYZYKO PŁYNNOŚCI	22
2.6.	RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE.....	24
2.7.	RYZYKO OPERACYJNE	25
2.8.	RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI.....	29
2.9.	RYZYKO BIZNESOWE	30
2.10.	RYZYKO UTRATY REPUTACJI.....	31
2.11.	RYZYKO MODELI.....	31
2.12.	RYZYKO ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH	32
2.13.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KAPITAŁOWYM	32
2.14.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM UBEZPIECZENIOWYM.....	33
2.15.	KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH.....	34
3.	FUNDUSZE WŁASNE.....	35
4.	WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH.....	39
4.1.	RYZYKO KREDYTOWE.....	40
4.2.	RYZYKO RYNKOWE	42
4.3.	RYZYKO OPERACYJNE	43
5.	AKTYWA WOLNE OD OBCIĄŻEŃ.....	44
6.	KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II).....	45
7.	ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA.....	47
8.	ZASADY USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE (MATERIAL RISK TAKERS)	49
8.1.	PROCES USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ.....	49
8.2.	KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ.....	49
8.3.	NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT CECH CHARAKTERYSTYCZNYCH SYSTEMU ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ.....	49
8.4.	OCENA CZŁONKÓW ORGANU ZARZĄDZAJĄCEGO	51
8.5.	LICZBA STANOWISK DYREKTORSKICH ZAJMOWANYCH PRZEZ CZŁONKÓW ORGANU ZARZĄDZAJĄCEGO	51
9.	SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW	52

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR na potrzeby adekwatności kapitałowej stosuje się konsolidację ostrożnościową, która w odróżnieniu od konsolidacji zgodnej z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, obejmuje tylko podmioty zależne spełniające definicję instytucji lub instytucji finansowej. Z konsolidacji ostrożnościowej wyłączone są spółki niefinansowe i ubezpieczeniowe.

Według stanu na 31 grudnia 2014 roku Grupę Kapitałową Banku w rozumieniu Rozporządzenia CRR tworzą:

- 1) PKO Bank Polski SA,
- 2) Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA (działalność leasingowa),
- 3) Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA (działalność bankowa i usługi finansowe),
- 4) PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (zarządzanie funduszami inwestycyjnymi),
- 5) PKO BP BANKOWY PTE SA (zarządzanie funduszami emerytalnymi),
- 6) PKO BP Faktoring SA (działalność faktoringowa),
- 7) Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. (działalność faktoringowa),
- 8) PKO Finance AB (pozyskiwanie środków finansowych dla PKO Banku Polskiego SA z emisji obligacji),
- 9) PKO Bank Hipoteczny SA⁶ (działalność bankowa).

Wyżej opisane podmioty objęte są konsolidacją pełną.

Dominującym podmiotem Grupy Kapitałowej jest PKO Bank Polski SA, którego udział w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 92,2%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 92,3%⁵.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA (tj. PKO Leasing SA oraz jej spółki zależne: PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. i PKO Leasing Sverige AB) prowadzi działalność leasingową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i Szwecji. W 2014 roku spółka PKO Leasing SA jako spółka przejmująca połączyła się ze spółką Nordea Finance Polska SA – nową spółką nabytą przez PKO Bank Polski SA. Udział Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 2,2%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,6%⁵.

KREDOBANK SA prowadzi działalność bankową na terytorium Ukrainy oraz podlega ukraińskiemu nadzorowi bankowemu. W marcu 2012 roku KREDOBANK SA stał się jedynym udziałowcem spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. (której przedmiotem działalności jest świadczenie usług finansowych) i utworzył Grupę Kapitałową. Udział Grupy Kapitałowej KREDOBANK SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 0,5%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 0,8%⁵.

Pozostałe wyżej opisane spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej Banku prowadzą działalność głównie na terytorium

Rzeczypospolitej Polskiej oraz Ukrainy (Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.) i Szwecji (PKO Finance AB).

Dodatkowo, w celu prezentacji różnic w zakresie konsolidacji przeprowadzanej do celów rachunkowych i w konsolidacji zgodnej z CRR, prezentujemy poniżej wykaz podmiotów zależnych od Banku ujętych w konsolidacji rachunkowej, a nie ujętych w konsolidacji ostrożnościowej:

- 1) Grupa Kapitałowa PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, w tym: PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA (ubezpieczenia na życie) oraz jej spółka zależna Ubezpieczeniowe Usługi Finansowe spółka z o.o. (działalność usługowa),
- 2) PKO BP Finat Sp. z o.o. (działalność usługowa, w tym usługi wspomagające zarządzanie funduszami)⁷,
- 3) „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością (działalność windykacyjna),
- 4) Grupa Kapitałowa „CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o., tj. spółka „CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o. oraz jej spółki zależne (zarządzanie nieruchomościami wybudowanymi w ramach rewitalizacji centrum Sopotu),
- 5) Bankowe Towarzystwo Kapitałowe (działalność usługowa),
- 6) Grupa Kapitałowa Qualia Development Sp. z o.o., tj. spółka Qualia Development Sp. z o.o. oraz jej spółki zależne (działalność deweloperska)⁸,
- 7) Merkur - fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych (lokowanie środków zebranych od uczestników) oraz 8 spółek zależnych od ww. funduszu (kupno i sprzedaż oraz zarządzanie nieruchomościami)⁹.

PKO Bank Polski SA wyżej wymienione spółki zależne w wymogach wyliczonych zgodnie z CRR ujmuje według metody praw własności.

Szczegółowa informacja o wszystkich podmiotach zależnych Banku, w tym informacja o udziałach Banku w kapitałach zakładowych poszczególnych podmiotów została zawarta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku, które zostało opublikowane w dniu 16 marca 2015 roku.

W 2014 roku PKO Bank Polski SA nabył wszystkie akcje spółki Nordea Bank Polska SA oraz spółki Nordea Finance Polska SA i spółki „Nordea Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie” SA (obecnie, po zmianie nazwy: PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA), która nie jest ujmowana w konsolidacji ostrożnościowej.

Celem nabycia spółki Nordea Bank Polska SA było osiągnięcie korzyści ekonomicznych poprzez zwiększenie bazy klientów i umocnienie pozycji konkurencyjnej PKO Banku Polskiego SA na rynku.

⁷ W 2014 roku nastąpiło połączenie spółki PKO BP Finat Sp. z o.o. jako spółki przejmującej ze spółką Inteligo Financial Services SA.

⁸ W sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za 2014 rok Spółka (wraz ze swoimi jednostkami zależnymi) wykazywana jest jako aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży.

⁹ PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne Funduszu umożliwiające, zgodnie z MSSF, sprawowanie kontroli nad Funduszem. Konsolidacja wg. MSSF spółek zależnych od Funduszu jest dokonywana na poziomie Grupy PKO Banku Polskiego SA

⁶ Spółka PKO Bank Hipoteczny SA została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 24 października 2014 roku. W 2014 roku nie prowadziła działalności operacyjnej.

W dniu 31 października 2014 roku nastąpiło połączenie (fuzja prawna) spółki Nordea Bank Polska SA z PKO Bankiem Polskim SA, w wyniku której wszystkie aktywa i pasywa Nordea Bank Polska SA zostały przeniesione na rzecz PKO Banku Polskiego SA jako spółki przejmującej. Połączenie zostało przeprowadzone w sposób przewidziany w art. 515 § 1 Kodeksu Spółek Handlowych, tj. bez podwyższenia kapitału zakładowego Banku.

Od daty nabycia pakietu większościowego (tj. od 1 kwietnia 2014 roku) do daty fuzji prawnej (tj. do 31 października 2014 roku) Nordea Bank Polska SA była osobną spółką w Grupie Kapitałowej Banku. Bank i Spółka zachowywały odrębność w zakresie świadczonych usług.

Nordea Bank Polska SA przestała funkcjonować jako oddzielny podmiot od dnia fuzji prawnej. Z dniem tym PKO Bank Polski SA stał się automatycznie stroną wszystkich umów zawartych z klientami, a tym samym wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki Spółki.

Proces integracji banków zamknęła fuzja operacyjna jaka miała miejsce w II połowie kwietnia 2015 roku.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku występują niżej opisane ograniczenia do przedterminowej spłaty zobowiązań przez podmioty zależne oraz w zakresie przekazywania funduszy w postaci dywidend.

- 1) Z uwagi na trudną sytuację polityczną i gospodarczą na Ukrainie oraz związane z tym perturbacje na rynku walutowym, w 2014 roku wprowadzono szereg ograniczeń administracyjnych mogących wpływać na możliwość szybkiego transferu środków lub spłaty zobowiązań między podmiotami ukraińskimi z Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA a jednostką dominującą. Ograniczenia te m.in. obejmują zakaz spłaty zobowiązań dewizowych przed terminem oraz konieczność przewalutowania otrzymanych środków walutowych na UAH.
- 2) Zgodnie z uchwałą Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy KREDOBANK SA rozpoczętego dnia 29 stycznia 2009 roku i kontynuowanego dnia 23 lutego 2009 roku wprowadzono moratorium na wypłatę dywidend. Moratorium obowiązuje do czasu podjęcia stosownej uchwały o jego uchyleniu. W 2014 roku moratorium na wypłatę dywidendy zostało utrzymane.
- 3) Strategia na lata 2015-2017 zatwierdzona przez Radę Nadzorczą PKO Banku Hipotecznego SA zakłada, że Spółka ta nie będzie wypłacała dywidendy w okresie objętym strategią.

Jednocześnie PKO Bank Polski SA i jego podmioty zależne przy wypłacie dywidendy kierują się przepisami prawa oraz rekomendacjami KNF.

KNF w grudniu 2014 roku zaostrzył kryteria wypłaty dywidendy przez instytucje finansowe.

KNF zaleca aby dywidendę w wysokości do 100% zysku wypracowanego w 2014 roku mogły wypłacić banki ze znaczącym udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego, spełniające łącznie wszystkie poniższe kryteria:

- 1) bank nie jest objęty programem postępowania naprawczego;
- 2) współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1) wyższy od 12% (9% + 3% bufor ryzyka systemowego);
- 3) łączny współczynnik kapitałowy (TCR) wyższy od 15,5% (12,5% + 3% bufor ryzyka systemowego);

- 4) ocena BION ogólna wynosi 1 (ocena dobra) lub 2 (ocena zadowalająca);
- 5) ocena BION za poziom ryzyka kapitałowego nie gorsza niż 2 (ocena zadowalająca).

Banki ze znaczącym udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego, które posiadają łączny współczynnik kapitałowy (TCR) w przedziale od 12,5% do 15,5%, mogą wypłacić do 50% zysku wypracowanego w 2014 roku, o ile spełniają kryteria wymienione powyżej.

2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych zarówno w PKO Banku Polskim SA, jak i w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej Banku. Zarządzanie ryzykiem ma na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy zapewnieniu kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu w ramach przyjętej przez Bank i Grupę Kapitałową tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

W Grupie Kapitałowej Banku zidentyfikowane zostały następujące rodzaje ryzyka, które podlegają zarządzaniu: kredytowe, stopy procentowej, walutowe, płynności, cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, operacyjne, braku zgodności, zmian makroekonomicznych, modeli, biznesowe (w tym ryzyko strategiczne), utraty reputacji, kapitałowe oraz ubezpieczeniowe¹⁰.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- 1) Grupa Kapitałowa zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- 2) proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- 3) metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- 4) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru zarządzania ryzykiem i windykacji od działalności biznesowej,
- 5) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- 6) poziom ryzyka jest na bieżąco monitorowany i kontrolowany,
- 7) proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Grupy Kapitałowej przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

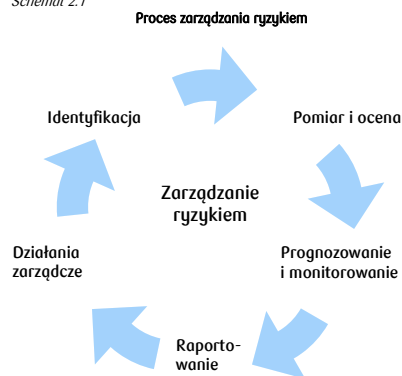
Na proces zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej składają się następujące elementy:

- 1) identyfikacja ryzyka - polegająca na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności potencjalnego wpływu tego rodzaju ryzyka na sytuację finansową Grupy Kapitałowej. W ramach identyfikacji ryzyka określone są te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej lub całej Grupy Kapitałowej,
- 2) pomiar i ocena ryzyka - pomiar ryzyka obejmujący definiowanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju,

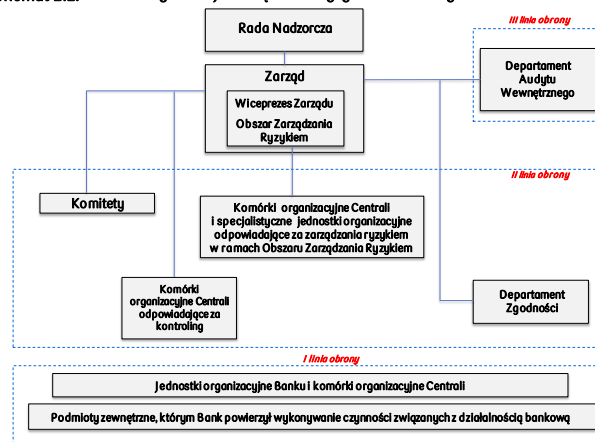
istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościowej kwantyfikacji ryzyka za pomocą ustalonych miar, a także ocena ryzyka polegająca na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem. W ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka,

- 3) prognozowanie i monitorowanie ryzyka - polegające na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyżeń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń). Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności,
- 4) raportowanie ryzyka - polegające na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań. Zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców,
- 5) działania zarządcze - polegające w szczególności na określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu przepisów wewnętrznych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem. Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

Schemat 2.1

Schemat 2.2. Organizacja zarządzania ryzykiem bankowym

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku.

¹⁰ Ryzyko ubezpieczeniowe jest identyfikowane w spółce PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA. Podmiot ten nie wchodzi do konsolidacji ostrożnościowej, ale z uwagi na zachowanie kompletności opisu procesu zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej Banku zostało ono również opisane w rozdziale 2 (pkt 2.14)

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech, wzajemnie niezależnych liniach obrony:

- 1) pierwsza linia obrony – kontrola wewnętrzna funkcjonalna zapewniająca stosowanie mechanizmów kontroli ryzyka i zgodność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa; funkcja jest realizowana w szczególności w jednostkach organizacyjnych Banku, w komórkach organizacyjnych Centrali i podmiotach Grupy Kapitałowej i obejmuje te aspekty działalności poszczególnych jednostek, komórek i podmiotów, które mogą generować ryzyko. Jednostki, komórki oraz podmioty Grupy Kapitałowej odpowiadają za identyfikację ryzyk, zaprojektowanie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów kontroli, o ile nie wdrożono mechanizmów kontrolnych w ramach działań podejmowanych w drugiej linii obrony. Jednocześnie spółki Grupy Kapitałowej Banku obowiązują zasada spójności i porównywalności oceny i kontroli ryzyka w Banku oraz w spółkach Grupy Kapitałowej, z uwzględnieniem specyfiki działalności spółki oraz rynku, na którym prowadzi ona działalność,
- 2) druga linia obrony – system zarządzania ryzykiem, w tym metody, narzędzia, proces i organizacja zarządzania ryzykiem; funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Zarządzania Ryzykiem, komórce organizacyjnej Centrali zarządzającej ryzykiem braku zgodności (*compliance*) oraz ryzykiem utraty reputacji, właściwych komitetach a także w komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za kontroling,
- 3) trzecia linia obrony – audyt wewnętrzny; funkcja realizowana jest w ramach audytu wewnętrznego, w tym dotyczącego skuteczności systemu zarządzania ryzykiem.

Niezależność linii obrony polega na zachowaniu organizacyjnej niezależności w następujących płaszczyznach:

- 1) funkcja drugiej linii obrony w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszej linii obrony,
- 2) funkcja trzeciej linii obrony jest niezależna od funkcji pierwszej i drugiej linii obrony,
- 3) funkcja zarządzania ryzykiem braku zgodności podlega Prezesowi Zarządu.

Komórki organizacyjne Centrali Banku zarządzające ryzykiem w zakresie przyznanych kompetencji były w 2014 roku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Departamentu Integracji Ryzyka, Departamentu Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego, Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego oraz Centrum Restrukturyzacji i Windykacji. Jednostka zarządzająca ryzykiem zgodności jest umiejscowiona w Pionie Prezesa Zarządu.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest tworzenie i wdrażanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykami, które zidentyfikowane zostały jako istotne, min.: ryzykiem kredytowym, operacyjnym, stopy procentowej, walutowym,

płynności, biznesowym, ryzykiem zmian makroekonomicznych jak również zarządzania adekwatnością kapitałową.

Pion Ryzyka Bankowego odpowiada w szczególności za:

- 1) identyfikację czynników i źródeł ryzyka,
- 2) pomiar i ocenę oraz cykliczne monitorowanie i raportowanie poziomu ryzyka (ryzyka istotne),
- 3) pomiar i ocenę adekwatności kapitałowej,
- 4) przygotowywanie dla Zarządu lub komitetów rekomendacji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka,
- 5) tworzenie przepisów wewnętrznych Banku dotyczących zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową,
- 6) rozwój systemów informatycznych przeznaczonych do wspierania zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową.

Departament Integracji Ryzyka odpowiada w szczególności za:

- 1) walidację modeli ryzyka,
- 2) zarządzanie ryzykiem modeli, w tym wdrożenie standardów zarządzania ryzykiem modeli w Grupie Kapitałowej,
- 3) koordynację systemu zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej.

Departament Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego odpowiada w szczególności za:

- 1) efektywne odzyskiwanie wierzytelności trudnych klientów instytucjonalnych poprzez ich restrukturyzację lub windykację,
- 2) ochronę interesów Banku jako wierzyciela w trakcie przymusowego dochodzenia roszczeń,
- 3) optymalną sprzedaż wierzytelności oraz przejmowanie majątku w wyniku dochodzenia roszczeń,
- 4) przegląd i klasyfikację wierzytelności będących w zarządzaniu Departamentu oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych i ustalanie poziomu odpisów z tytułu utraty ich wartości związanej z ryzykiem działalności Banku.

Centrum Restrukturyzacji i Windykacji odpowiada w szczególności za:

- 1) sprawne odzyskiwanie wierzytelności trudnych klientów poprzez ich restrukturyzację lub windykację oraz zwiększanie efektywności tych działań,
- 2) efektywne monitorowanie opóźnień w spłacie wierzytelności klientów rynku detalicznego,
- 3) efektywny outsourcing realizowanych zadań oraz efektywne zarządzanie majątkiem przejętym w wyniku dochodzenia należności Banku,
- 4) efektywną sprzedaż wierzytelności trudnych.

Celem Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego jest ograniczanie ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych Banku klientów rynku detalicznego, rynku korporacyjnego oraz instytucji finansowych, które są istotne w szczególności ze względu na skalę ekspozycji, segment klienta lub poziom ryzyka oraz zapewnianie efektywnych analiz kredytowych dotyczących kredytów hipotecznych udzielanych klientom indywidualnym przez sieć detaliczną Banku i kredytów udzielanych klientom małych i średnich przedsiębiorstw ocenianych metodą ratingową, a także podejmowanie decyzji kredytowych w tym zakresie.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierają następujące komitety:

- 1) Komitet Ryzyka (KR),
- 2) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAP),
- 3) Komitet Kredytowy Banku (KKB),
- 4) Komitet Kredytowy Centrali (KKC),
- 5) Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO).

KR monitoruje integralność, adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem bankowym, adekwatność kapitałową i wdrażanie obowiązujących w Banku zasad zarządzania ryzykiem zgodnie ze Strategią Banku oraz analizuje i ocenia wykorzystanie strategicznych limitów tolerancji na ryzyko określonych w Strategii zarządzania ryzykiem bankowym w PKO Banku Polskim SA. KR wspiera Radę Nadzorczą w procesie zarządzania ryzykiem bankowym przez formułowanie zaleceń i podejmowanie decyzji w sprawie adekwatności kapitałowej i efektywności systemu kontroli ryzyka bankowego. W 2014 roku odbyło się 5 posiedzeń Komitetu Ryzyka.

KZAP zarządza aktywami i pasywami Banku poprzez wpływając na kształtowanie struktury bilansu Banku i pozycji pozabilansowych w sposób sprzyjający osiągnięciu optymalnego wyniku finansowego. Komitet wspiera Zarząd w działaniach Banku i Grupy Kapitałowej Banku dotyczących kształtowania struktury bilansu, zarządzania adekwatnością kapitałową, zarządzania rentownością z uwzględnieniem specyfiki działalności oraz generowanego ryzyka, zarządzania ryzykiem finansowym, w tym ryzykiem rynkowym i płynności, ryzykiem biznesowym oraz ryzykiem kredytowym (rozliczeniowym i przedrozliczeniowym) transakcji na rynku hurtowym.

KKB podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu, podejmuje decyzje dotyczące zatwierdzenia modeli ryzyka kredytowego oraz wyników walidacji tych modeli w składzie uwzględniającym przedstawicieli Obszaru Finansów i Rachunkowości.

KKC wspiera swoimi rekomendacjami podejmowanie decyzji przez właściwych dyrektorów Pionu i członków Zarządu.

KRO wspiera Zarząd w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym przez podejmowanie decyzji, wydawanie rekomendacji, zaleceń i opinii m.in. w zakresie strategicznych limitów tolerancji i limitów na ryzyko operacyjne, metryk kluczowych wskaźników ryzyka (KRI), założeń testów warunków skrajnych, wyników walidacji modeli pomiaru ryzyka operacyjnego, zmian w podejściu AMA oraz w zakresie podejmowania działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka operacyjnego we wszystkich obszarach działalności Grupy Kapitałowej.

KR, KZAP, KRO, KKB, Zarząd i Rada Nadzorcza są odbiorcami cyklicznych raportów dotyczących poszczególnych rodzajów ryzyka.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej Banku. W ramach tego nadzoru Bank określa i akceptuje strategię rozwoju spółek, również w zakresie poziomu ryzyka, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Zarządzanie poszczególnymi rodzajami ryzyka w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne wprowadzane przez te spółki po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji formułowanych przez Bank. Przepisy wewnętrzne spółek dotyczące zarządzania ryzykiem są wprowadzane w oparciu o zasadę spójności i porównywalności oceny poszczególnych rodzajów ryzyka w Banku i spółkach Grupy Kapitałowej Banku przy uwzględnieniu zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Banku, specyfiki i skali działalności spółki, dedykowanych wymogów regulacyjnych oraz rynku, na którym ona prowadzi działalność. Zarządzanie ryzykiem w spółkach Grupy Kapitałowej jest realizowane w szczególności poprzez:

- 1) zaangażowanie jednostek z Obszaru Zarządzania Ryzykiem lub właściwych komitetów Banku w opiniowanie dużych transakcji spółek Grupy Kapitałowej,
- 2) opiniowanie i przeglądy przepisów wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem w poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej realizowane przez jednostki z Obszaru Zarządzania Ryzykiem,
- 3) raportowanie na temat ryzyka spółek Grupy Kapitałowej do właściwych komitetów Banku lub Zarządu,
- 4) monitorowanie ilościowych strategicznych limitów tolerancji na ryzyko dla Grupy Kapitałowej.

Priorytetem Grupy Kapitałowej w 2014 roku było utrzymywanie silnej pozycji kapitałowej oraz przyrost stabilnych źródeł finansowania, które stanowią postawę stabilnego rozwoju działalności biznesowej, przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania i skutecznej kontroli kosztów oraz odpowiedniej oceny ryzyka.

W tym celu Bank w 2014 roku podjął następujące działania:

- 1) pozyskał w styczniu 2014 roku finansowanie z tytułu emisji obligacji w ramach programu EMTN w kwocie 500 mln EUR,
- 2) w związku z nabyciem wybranych aktywów Grupy Nordea, pozyskał w kwietniu 2014 roku długoterminowe finansowanie od Nordea AB w kwocie 14 000 mln złotych,
- 3) zrolował w maju i listopadzie 2014 roku obligacje krótkoterminowe o obecnym terminie wymagalności trzech miesięcy w kwocie 700 mln złotych oraz wyemitował dodatkowe 50 mln złotych tych papierów,
- 4) zaliczył do funduszy własnych część zysku Banku za rok 2013 oraz część zysku netto Banku za 2014 rok po pomniejszeniu o przewidziane obciążenie i dywidendy, na podstawie decyzji KNF.

Nabycie spółek Nordea Polska w dniu 1 kwietnia 2014 roku oraz fuzja prawna w dniu 31 października 2014 roku nie wpłynęły na zmianę profilu ryzyka Grupy Kapitałowej.

W październiku 2014 roku PKO Bank Polski SA uzyskał zgodę KNF na wprowadzenie znacznego rozszerzenia podejścia AMA, stosowanego do wyliczenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego, przez ujęcie w tym podejściu dodatkowej części działalności powstałej w wyniku połączenia z Nordea Bank Polska SA.

W II połowie 2014 roku w związku z prowadzonym projektem połączenia z Nordea Bank Polska SA Bank prowadził prace nad ujednoczeniem rozwiązań związanych ze stosowaniem Rekomendacji M dla połączonego Banku.

Bank cyklicznie monitoruje poziom ryzyka bankowego oraz rozwija stosowane metody jego pomiaru.

Właściwe komórki organizacyjne Pionu Ryzyka Bankowego uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem w spółkach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych tych spółek odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach tych przepisów. Bank wspiera wdrożenie w spółkach Grupy Kapitałowej Banku rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

2.1. IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA

Istotność poszczególnych rodzajów ryzyka ustalana jest na poziomie Banku oraz poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej.

W Banku następujące rodzaje ryzyka zostały uznane za istotne:

- 1) ryzyko kredytowe,
- 2) ryzyko walutowe,
- 3) ryzyko stopy procentowej,
- 4) ryzyko płynności,
- 5) ryzyko operacyjne,
- 6) ryzyko biznesowe,
- 7) ryzyko zmian makroekonomicznych,
- 8) ryzyko modeli,
- 9) ryzyko braku zgodności,
- 10) ryzyko kapitałowe,
- 11) ryzyko utraty reputacji.

Ponadto we wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej Banku ryzyko operacyjne oraz ryzyko biznesowe uznane zostały za istotne a od 31 marca 2014 roku również ryzyko braku zgodności.

Przy określaniu kryteriów uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne, uwzględniany jest wpływ danego rodzaju ryzyka zarówno na działalność Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej jak również całej Grupy Kapitałowej, przy czym rozróżniane są trzy typy rodzajów ryzyka:

- 1) z góry uznawane za istotne – podlegające aktywnemu zarządzaniu,
- 2) potencjalnie istotne – dla nich przeprowadza się okresowy monitoring istotności,
- 3) inne niezdefiniowane lub niewystępujące w Banku lub Grupie Kapitałowej rodzaje ryzyka (nieistotne i niemonitorowane).

Na dzień 31 grudnia 2014 w spółkach Grupy Kapitałowej Banku zidentyfikowano jako istotne następujące rodzaje ryzyk:

- 1) ryzyko kredytowe: Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO BP Faktoring SA, Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.,
- 2) ryzyko walutowe: Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO BP Faktoring SA, Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.,
- 3) ryzyko stopy procentowej: Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA,
- 4) ryzyko płynności: Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA,
- 5) ryzyko modeli: Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO BP Faktoring SA,

- 6) ryzyko utraty reputacji: Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

W oparciu o informacje ilościowe i jakościowe, cyklicznie dokonywana jest w Banku ocena istotności potencjalnie istotnych rodzajów ryzyka. Wynikiem oceny jest przypisanie danemu rodzajowi ryzyka poziomu „istotne” lub „nieistotne”. Podobnej oceny dokonuje się cyklicznie w odniesieniu do spółek Grupy Kapitałowej. Monitoring dokonywany jest w szczególności w przypadku istotnej zmiany zakresu lub profilu działalności Banku albo spółek Grupy Kapitałowej.

Zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku dotyczącymi zasad polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA raport na temat adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłoszeniu jest zatwierdzany przez Zarząd i przyjmowany do wiadomości przez Radę Nadzorczą. W związku z powyższym Zarząd akceptując raport na temat adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłoszeniu potwierdza odpowiedzialność za zaprojektowanie, wdrożenie i utrzymanie systemu zarządzania ryzykiem (opisanego w niniejszym rozdziale) oraz że stosowane systemy zarządzania ryzykiem są odpowiednie z punktu widzenia profilu i strategii Banku.

2.2. RYZYKO KREDYTOWE

2.2.1. WSTĘP

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych z rozpoznaną utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank oraz spółki Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- 1) transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie kredytu i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- 3) ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub ich wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez jednostki oceny ryzyka kredytowego, niezależne od jednostek biznesowych,
- 4) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tą transakcję,
- 5) decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) ryzyko kredytowe jest zdywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- 7) oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia prawne,

marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

2.2.1.1. RYZYKO INSTRUMENTÓW POCODNYCH

Ryzyko instrumentów pochodnych jest to ryzyko poniesienia straty wynikające z zajęcia przez Bank pozycji w instrumentach finansowych, które spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) wartość instrumentu zmienia się wraz ze zmianą instrumentu bazowego,
- 2) nie wymaga żadnej inwestycji początkowej netto lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych,
- 3) jego rozliczenie ma nastąpić w przyszłości.

Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w Banku jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym, przy czym, ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych, jest on poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością.

Według stanu na 31 grudnia 2014 roku, jedyną spółką Grupy Kapitałowej, poza Bankiem, wykorzystującą instrumenty pochodne do zarządzania ryzykiem (wynikającym z działalności podstawowej), był PKO Leasing SA. Spółką Grupy Kapitałowej, która zawiera transakcje pochodne w innym celu niż zabezpieczenie ryzyka swojej działalności jest PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA¹¹. Spółka wykorzystywała instrumenty pochodne wbudowane w produkty ubezpieczeniowe w ofercie dla klientów, których ryzyko było domykane z instytucjami bankowymi.

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Grupę Kapitałową do celów zarządzania ryzykiem oraz oferowanych klientom stanowią: *IRS, FRA, FX Swap, CIRS, FX forward, Opcje*.

2.2.2. POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.2.1. METODY POMIARU RYZYKA KREDYTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych, Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD),
- 2) oczekiwaną stratę kredytową (EL),
- 3) wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),
- 4) miary efektywności modeli scoringowych (*Accuracy Ratio*),
- 5) udział i strukturę kredytów z rozpoznaną utratą wartości (wg MSR),

6) wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości (wg MSR) odpisami (*coverage ratio*),

7) koszt ryzyka.

PKO Bank Polski SA systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych ratingów (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in.: na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

2.2.2.2. Metody ratingowe i scoringowe

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny są ratingi klienta i transakcji. Syntetyczną miarą ryzyka kredytowego, odzwierciedlającą oba czynniki ryzyka, jest rating łączny.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria, Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody scoringowej. Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W pozostałych przypadkach stosowana jest metoda ratingowa.

W 2014 roku Bank wprowadził metodę scoringową do oceny ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem wspólnot mieszkaniowych.

¹¹ Podmiot PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA. nie wchodzi do konsolidacji ostrożnościowej, ale z uwagi na zachowanie kompletności opisu procesu zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej Banku został on również opisany w rozdziale 2 (pkt 2.14).

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu kryteriów aktywacji jednostek oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, Bank wykorzystuje i rozwija aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO).

2.2.3. MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.3.1. KWOTA EKSPOZYCJI

Tabela 2.1 prezentuje informację o ekspozycjach w podziale na klasy uwzględnionych w rachunku adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej Banku według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Tabela 2.1

Klasa ekspozycji	Grupa Kapitałowa Banku 2014	
	łączna kwota ekspozycji*	% łącznej kwoty ekspozycji
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	34 826	13,5%
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	10 025	3,9%
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	641	0,2%
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0,0%
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0,0%
Ekspozycje wobec instytucji	5 878	2,3%
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	59 193	22,9%
Ekspozycje detaliczne	76 421	29,6%
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	44 322	17,2%
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	8 799	3,4%
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	496	0,2%
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0,0%
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0,0%
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0,0%
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	18	0,0%
Ekspozycje kapitałowe	1 160	0,4%
Inne pozycje	16 437	6,4%
Razem	258 216	100,0%

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań oraz transakcji pozabilansowych nieuwzględniających technik ograniczania ryzyka kredytowego.

W 2014 roku największy udział w strukturze ekspozycji Grupy Kapitałowej stanowiły ekspozycje detaliczne (29,6%) oraz ekspozycje wobec przedsiębiorców (22,9%). Udział pozostałych klas ekspozycji kształtuje się w przedziale od 0,2% do 17,2% (tabela 2.1).

Znaczącą część ekspozycji Grupy Kapitałowej Banku z określonym terminem zapadalności (79,9%) stanowią ekspozycje o okresie zapadalności przekraczającym 1 rok, a w przypadku 69,8% ekspozycji z określonym terminem zapadalności termin ten przekracza 5 lat (tabela 2.2).

Tabela 2.2
STRUKTURA EKSPOZYCJI* WEDŁUG OKRESÓW ZAPADALNOŚCI

Klasa ekspozycji	PKO Bank Polski SA						Spółki Grupy Kapitałowej**	Korekty i wyłączenia	Razem
	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 12 miesięcy	1 - 5 lat	powyżej 5 lat	Inne***			
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	8 802	0	0	1	25 572	51	394	6	34 826
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	7	1	810	178	8 948	7	75	0	10 025
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	0	3	314	14	308	2	0	0	641
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	97	2 219	2 246	101	1 253	171	12 968	-13 177	5 878
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	722	557	14 541	13 337	28 809	286	5 538	-4 599	59 193
Ekspozycje detaliczne	5	20	8 226	8 973	59 116	-180	261	0	76 421
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	9	37	4 457	367	39 634	-233	59	-8	44 322
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	14	52	1 248	1 555	5 578	242	184	-74	8 799
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0	0	0	0	0	443	14	39	496
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	0	0	0	0	0	0	18	0	18
Ekspozycje kapitałowe	0	0	0	0	0	1 802	408	-1 050	1 160
Inne pozycje	4 419	0	0	0	23	11 263	656	77	16 437
Razem	14 073	2 890	31 842	24 527	169 242	13 853	20 574	-18 784	258 216

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** Spółki Grupy Kapitałowej objęte konsolidacją ostrożnościową

*** Obejmuje pozycje nie posiadające określonego terminu zapadalności (np. środki trwałe, akcje)

2.2.3.2. UTRATA WARTOŚCI EKSPOZYCJI KREDYTOWYCH

Grupa Kapitałowa dokonuje comiesięcznego przeglądu ekspozycji kredytowych w celu zidentyfikowania ekspozycji kredytowych z rozpoznaną utratą wartości, pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz utworzenia odpisów lub rezerw. Na proces ustalania odpisów i rezerw składają się następujące etapy:

- 1) rozpoznanie przesłanek utraty wartości i zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania tych przesłanek,
- 2) rejestrowanie w systemach informatycznych Grupy Kapitałowej zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania przesłanek utraty wartości ekspozycji kredytowych,
- 3) ustalenie metody pomiaru utraty wartości,
- 4) dokonanie pomiaru utraty wartości i ustalenie odpisu lub rezerwy,
- 5) weryfikacja i agregacja wyników pomiaru utraty wartości,
- 6) ewidencja wyników pomiaru utraty wartości.

Metoda ustalania wysokości odpisów uzależniona jest od rodzaju rozpoznanego przesłanki utraty wartości oraz indywidualnego znaczenia ekspozycji kredytowej. Zdarzeniami uznawanymi za przesłanki indywidualnej utraty wartości są w szczególności:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek dłuższe niż 90 dni,
- 2) znaczące trudności finansowe klienta (małe prawdopodobieństwo wywiązania się w pełni przez dłużnika ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Banku bez konieczności podejmowania przez Bank działań takich jak realizacja zabezpieczenia),
- 3) zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności (przesłanka rozpoznawana jest, gdy udzielone klientowi udogodnienia wymuszone są względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z jego trudności finansowych).

Przy określaniu okresu przeterminowania kredytu uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych przekraczające ustalone wartości progowe.

W Grupie Kapitałowej stosowane są trzy metody oszacowania utraty wartości:

- 1) metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości lub wymagających indywidualnej oceny ze względu na specyfikę transakcji, z której wynikają oraz zdarzeń warunkujących ich spłatę,
- 2) metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę indywidualnej utraty wartości,
- 3) metoda grupowa (IBNR), stosowana dla kredytów, w odniesieniu do których nie zidentyfikowano przesłanek indywidualnej utraty wartości, ale stwierdzono możliwość wystąpienia poniesionych ale nierozpoznanych strat.

Odpis z tytułu utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej jest różnicą pomiędzy wartością bilansową ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji:

- 1) przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie, z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących

realizacji umowy, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji,

- 2) odpis z tytułu utraty wartości dla ekspozycji kredytowych objętych metodą portfelową lub metodą grupową równy jest różnicy pomiędzy wartością bilansową tych ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych, oszacowaną z wykorzystaniem metod statystycznych, na podstawie historycznych obserwacji ekspozycji z homogenicznych portfeli.

Rezerwę na pozabilansowe ekspozycje kredytowe tworzy się w wysokości równoważącej wynikającą z nich przewidywaną (możliwą do oszacowania) utratę korzyści ekonomicznych.

Rezerwę ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego (od daty, na którą dokonywana jest ocena, do daty wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę indywidualnej utraty wartości), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania pozabilansowego.

Przy ustalaniu rezerwy metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie.

Przy ustalaniu rezerwy metodą portfelową lub metodą grupową wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych, na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

Strukturę portfela kredytowego oraz korekty wartości oraz rezerwy związane z ekspozycjami pierwotnymi Grupy Kapitałowej prezentuje tabela 2.3.

Tabela 2.3

Klasa ekspozycji	Grupa Kapitałowa Banku 2014	
	Ekspozycja*	Korekty wartości oraz rezerwy związane z ekspozycjami pierwotnymi
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	34 826	0
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	10 025	-6
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	641	-3
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	5 878	-1
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	59 193	-444
Ekspozycje detaliczne	76 421	-345
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	44 322	-179
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	8 799	-5 214
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	496	0
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania	18	0
Ekspozycje kapitałowe	1 160	-2
Inne pozycje	16 437	-1 242
Razem	258 216	-7 436

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

Korekta z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego jest to część odpisu z tytułu utraty wartości aktywów, o którą został obniżony kapitał podstawowy Tier 1 w celu odzwierciedlenia strat związanych z ryzykiem kredytowym zgodnie z mającymi zastosowanie standardami rachunkowości.

Poniżej przedstawiono kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości oraz odpisy aktualizujące w podziale na regiony geograficzne (tabela 2.4) oraz branże (tabela 2.5).

Tabela 2.4

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących z rozpoznaną utratą wartości**

PKO Bank Polski SA 2014				
Region	Ekspozycja Część bilansowa	Odpisy z tytułu utraty wartości	Ekspozycja Część pozabilansowa	Rezerwa na pozabilans
Polska (PKO Bank Polski), w tym:	12 271	6 817	297	22
mazowiecki***	2 967	1 569	166	3
śląsko-opolski	981	588	6	1
łódzki	919	491	8	1
małopolsko-świętokrzyski	911	494	7	1
wielkopolski	759	409	4	1
dolnośląski	697	384	9	2
zachodniopomorski	661	397	7	1
kujawsko-pomorski	655	385	5	1
pomorski	622	348	6	1
podlaski	500	292	7	1
makroregion centralny	481	201	37	3
makroregion zachodni	425	272	1	0
lubelsko-podkarpacki	372	212	5	1
makroregion północny	325	157	6	1
makroregion północno-wschodni	304	197	14	2
makroregion południowy	303	152	9	2
inne****	276	220	0	0
makroregion południowo-wschodni	75	29	0	0
makroregion południowo-zachodni	39	21	1	0

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczą ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości (bez IBNR oraz ekspozycji ocenianych indywidualnie z nieistotnym odpisem) wg stanu na 31.12.2014 r.

*** Zawiera region warszawski oraz "centralny"

**** Portfel nieprzypisany

Tabela 2.5

Struktura kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących w podziale na branże** z rozpoznaną utratą wartości***

PKO Bank Polski SA 2014				
Rodzaj klienta/branża	Ekspozycja Część bilansowa	Odpisy z tytułu utraty wartości	Ekspozycja Część pozabilansowa	Rezerwa na pozabilans
Klienci instytucjonalni, w tym:	8 048	4 169	293	21
F Budownictwo	2 073	1 226	94	12
G Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	1 586	904	13	2
C Przetwórstwo przemysłowe	1 171	640	19	4
I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	873	262	4	1
L Działalność związana z obsługą nieruchomości	735	323	0	0
M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	402	198	2	0
H TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	23	22	0	0
Pozostałe zaangażowanie	1 185	594	162	2
Banki	0	0	0	0
Rządy	7	7	0	0
Osoby fizyczne	4 216	2 641	4	1
Inne****	0	0	0	0
Razem	12 271	6 817	297	22

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Szczegółowe informacje w zakresie wysokości odpisów aktualizujących znajdują się w rocznym skonsolidowanym oraz jednostkowym sprawozdaniu finansowym

*** Dotyczą ekspozycji ze zidentyfikowaną przesłanką indywidualnej utraty wartości (bez IBNR) wg stanu na 31.12.2014 r.

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m.in.: papiery wartościowe, inne odtęgi.

2.2.3.3. KONCENTRACJA RYZYKA

Grupa Kapitałowa monitoruje ryzyko koncentracji kredytowej w odniesieniu do:

- 1) zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów,
- 2) zaangażowań wobec grup klientów lub portfeli kredytowych narażonych na jeden czynnik ryzyka.

Grupa Kapitałowa analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- 1) regionów geograficznych,
- 2) walut,
- 3) branż,
- 4) ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie,
- 5) największych podmiotów,
- 6) największych grup kapitałowych.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane jest zgodnie z art. 71 ustawy – Prawo bankowe. Ustawa ta określa limit koncentracji zaangażowań, gdzie łączna kwota jednostkowego zaangażowania nie może przekraczać 25% skonsolidowanych funduszy własnych (zgodnie z terminologią Rozporządzenia CRR uznanego kapitału własnego) albo równowartości 150 mln EUR, obliczonej w złotych według kursu średniego ogłoszanego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego w ostatnim dniu sprawozdawczym.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku oraz na dzień 31 grudnia 2013 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na dzień 31 grudnia 2014 roku poziom ryzyka koncentracji Grupy Kapitałowej wobec pojedynczych zaangażowań był mały, największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 12,9% skonsolidowanych funduszy własnych. Wśród 10 największych kredytobiorców Grupy Kapitałowej występują wyłącznie klienci PKO Banku Polskiego SA.

Tabela 2.6

 ZAANGAŻOWANIE WOBEC
10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW*
Grupa Kapitałowa Banku

Lp.	2014		2013	
	wartość	%** funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	3 194	12,9%	2 080	9,8%
2	2 474	10,0%	2 074	9,7%
3	2 267	9,2%	2 035	9,6%
4	2 173	8,8%	1 436	6,7%
5	2 080	8,4%	1 085	5,1%
6	1 643	6,6%	1 079	5,1%
7	1 266	5,1%	794	3,7%
8	1 178	4,8%	777	3,6%
9	1 131	4,6%	690	3,2%
10	1 008	4,1%	674	3,2%
Razem	18 414	74,4%	12 724	59,7%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

** Fundusze własne Grupy Kapitałowej na potrzeby adekwatności kapitałowej na dzień 31 grudnia 2014 roku zostały wyliczone w oparciu o postanowienia Rozporządzenia CRR.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku poziom ryzyka koncentracji Grupy Kapitałowej Banku w grupę podmiotów był mały - wyniósł 14,1% skonsolidowanych funduszy własnych.

Tabela 2.7

 ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH*
Grupa Kapitałowa Banku

Lp.	2014		2013	
	wartość	%** funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	3 498	14,1%	3 537	16,6%
2	3 194	12,9%	2 791	13,1%
3	2 972	12,0%	2 056	9,7%
4	2 315	9,3%	1 961	9,2%
5	2 190	8,8%	1 446	6,8%
Razem	14 170	57,2%	11 791	55,3%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

** Fundusze własne Grupy Kapitałowej na potrzeby adekwatności kapitałowej na dzień 31 grudnia 2014 roku zostały wyliczone w oparciu o postanowienia Rozporządzenia CRR.

Suma dużych zaangażowań Grupy Kapitałowej wyniosła na dzień 31 grudnia 2014 roku 39,0% skonsolidowanych funduszy własnych.

Ryzyko koncentracji kredytowej wobec regionów geograficznych monitorowane jest:

- 1) dla instytucji finansowych – według kraju pochodzenia centrali kontrahenta,
- 2) dla pozostałych klientów – wg podziału regionalnego jednostek organizacyjnych Banku udzielających kredyty.

W celu dywersyfikacji geograficznej ekspozycji wobec instytucji finansowych w Banku stosowane są limity łącznego zaangażowania wobec poszczególnych krajów.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku nie występował istotny poziom koncentracji geograficznej w portfelu kredytowym Grupy Kapitałowej (tabela 2.8).

Tabela 2.8
STRUKTURA GEOGRAFICZNA EKSPOZYCJI*

Kraj/region	Grupa Kapitałowa Banku 2014															Razem
	Nr kategorii ekspozycji**															
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	O	P	Q		
Polska, w tym:	34 426	9 949	641	0	0	4 801	56 302	75 997	44 057	8 602	443	0	1 802	15 704	252 724	
mazowiecki	0	414	6	0	0	2	5 494	12 464	4 975	372	0	0	0	0	23 728	
śląsko-opolski	0	661	5	0	0	0	3 365	9 876	3 332	195	0	0	0	0	17 433	
wielkopolski	0	331	0	0	0	0	2 162	7 793	3 486	41	0	0	0	0	13 813	
małopolsko-świętokrzyski	0	941	43	0	0	0	2 848	7 214	2 432	98	0	0	0	0	13 576	
dolnośląski	0	261	0	0	0	0	1 476	6 021	2 395	71	0	0	0	0	10 225	
lubelsko-podkarpacki	0	664	7	0	0	0	1 548	6 479	1 867	47	0	0	0	0	10 613	
zachodniopomorski	0	500	1	0	0	0	1 801	4 027	2 141	158	0	0	0	0	8 628	
łódzki	1	825	3	0	0	0	2 475	4 924	1 201	220	0	0	0	0	9 650	
pomorski	0	175	0	0	0	0	2 510	4 693	1 742	45	0	0	0	0	9 164	
kujawsko-pomorski	0	694	5	0	0	0	1 378	4 130	1 168	102	0	0	0	0	7 477	
warmińsko-mazurski	0	124	0	0	0	0	935	3 119	950	47	0	0	0	0	5 175	
podlaski	0	93	1	0	0	0	927	2 221	683	49	0	0	0	0	3 974	
inne***	34 425	4 267	570	0	0	4 799	29 381	3 035	17 686	7 156	443	0	1 802	15 704	119 267	
Norwegia	0	0	0	0	0	0	384	536	10	4	0	0	0	0	934	
Ukraina	0	0	0	0	0	0	379	61	1	0	76	0	0	0	516	
Liberia	0	0	0	0	0	0	491	0	0	0	0	0	0	0	491	
Luksemburg	0	0	0	0	0	0	337	0	0	0	0	0	0	0	337	
Wielka Brytania	0	0	0	0	0	190	0	72	49	4	0	0	0	0	315	
Szwecja	0	0	0	0	0	0	140	0	0	0	0	0	0	0	140	
Cypr	0	0	0	0	0	0	110	2	1	0	0	0	0	0	113	
Hiszpania	0	0	0	0	0	95	0	2	0	0	0	0	0	0	97	
Niemcy	0	0	0	0	0	0	87	1	0	0	0	0	0	0	89	
Kanada	0	0	0	0	0	64	0	2	2	0	0	0	0	0	67	
Irlandia	0	0	0	0	0	1	0	0	64	0	0	0	0	0	65	
Francja	0	0	0	0	0	43	0	2	5	0	0	0	0	0	50	
Belgia	0	0	0	0	0	0	44	0	0	0	0	0	0	0	44	
Pozostałe	0	0	0	0	0	131	145	71	88	7	0	0	0	0	444	
łącznie (PKO BP SA)	34 426	9 949	641	0	0	6 087	58 253	76 160	44 272	8 689	443	0	1 802	15 704	256 427	
Spółki Grupy Kapitałowej	394	75	0	0	0	12 968	5 538	261	59	184	14	18	408	656	20 574	
Korekty i wyłączenia	6	0	0	0	0	-13 177	-4 599	0	-8	-74	39	0	-1 050	77	-18 784	
Razem	34 826	10 025	641	0	0	5 878	59 193	76 421	44 322	8 799	496	18	1 160	16 437	258 216	

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** Klasyfikacja wg Rozporządzenia CRR

- A - Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych
- B - Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych
- C - Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego
- D - Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju
- E - Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych
- F - Ekspozycje wobec instytucji
- G - Ekspozycje wobec przedsiębiorstw
- H - Ekspozycje detaliczne
- I - Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach
- J - Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania
- K - Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem
- L - Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- M - Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- N - Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- O - Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania
- P - Ekspozycje kapitałowe
- Q - Inne pozycje

*** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: kasę, rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne, aktywa wynikające z wyceny papierów wartościowych, papiery wartościowe.

Ryzyko koncentracji kredytowej monitorowane jest również w stosunku do branż gospodarczych wyznaczanych na podstawie klasyfikacji PKD działalności prowadzonej przez klientów instytucjonalnych. W przypadku branż o wyższym

poziomie ryzyka, Bank stosuje limity ograniczające skalę zaangażowania Banku wobec tych branż. Na dzień 31 grudnia 2014 roku nie występował istotny poziom koncentracji kredytowej wobec grup branż (tabela 2.9).

Tabela 2.9
 STRUKTURA BRANŻOWA EKSPOZYCJI*

Rodzaj klienta/branża	Nr klasy ekspozycji**															Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	O	P	Q		
Klienci instytucjonalni, w tym:	0	6 232	155	0	0	0	49 032	5 520	1 126	5 417	0	0	0	0	67 482	
Przetwórstwo przemysłowe	0	0	0	0	0	0	2 372	165	29	167	0	0	0	0	2 732	
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	0	0	0	0	0	548	40	29	41	0	0	0	0	659	
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	13	0	0	0	0	6	6	1	1	0	0	0	0	26	
Budownictwo	0	0	0	0	0	0	570	278	35	122	0	0	0	0	1 005	
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	2	3	0	0	0	402	20	4	40	0	0	0	0	472	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0	0	0	0	13 156	760	82	656	0	0	0	0	14 654	
Pozostałe zaangażowanie	0	6 217	152	0	0	0	31 977	4 251	946	4 390	0	0	0	0	47 933	
Banki	0	0	0	0	0	6 087	0	0	0	0	0	0	0	0	6 087	
Rządy	34 426	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34 426	
Osoby fizyczne	0	0	0	0	0	0	6 133	70 890	25 987	2 641	0	0	0	0	105 650	
Inne***	0	3 718	486	0	0	0	3 089	-249	17 158	631	443	0	1 802	15 704	42 781	
łącznie (PKO BP SA)	34 426	9 949	641	0	0	6 087	58 253	76 160	44 272	8 689	443	0	1 802	15 704	256 427	
Spółki Grupy Kapitałowej	394	75	0	0	0	12 968	5 538	261	59	184	14	18	408	656	20 574	
Korekty i wyłączenia	6	0	0	0	0	-13 177	-4 599	0	-8	-74	39	0	-1 050	77	-18 784	
Razem	34 826	10 025	641	0	0	5 878	59 193	76 421	44 322	8 799	496	18	1 160	16 437	258 216	

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniają technik ograniczenia ryzyka kredytowego.

** Klasyfikacja wg Rozporządzenia CRR

A - Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych

B - Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych

C - Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego

D - Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju

E - Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych

F - Ekspozycje wobec instytucji

G - Ekspozycje wobec przedsiębiorstw

H - Ekspozycje detaliczne

I - Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach

J - Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania

K - Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem

L - Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej

M - Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej

N - Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej

O - Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania

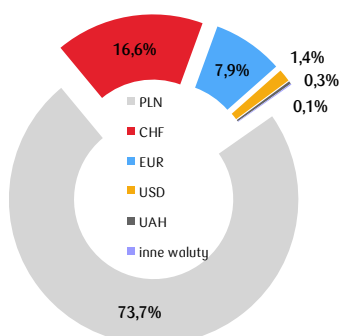
P - Ekspozycje kapitałowe

Q - Inne pozycje

*** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: papiery wartościowe, inne aktywa.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku udział ekspozycji w walutach wymiennalnych, innych niż złote, w całym portfelu Grupy Kapitałowej wyniósł 26,2%. Wzrost o 5,8 p.p. w stosunku do 31 grudnia 2013 roku jest konsekwencją fuzji prawnej PKO Banku Polskiego SA i Nordea Bank Polska SA, w wyniku której do portfela kredytowego Banku włączony został portfel Nordea Bank Polska SA.

Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku (wykres 2.1). W wyniku wspomnianej fuzji udział kredytów w CHF wzrósł w stosunku do 2013 roku o 4,0 p.p. W przypadku spółek Grupy Kapitałowej w portfelu walutowym Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA oraz PKO BP Faktoring SA dominują ekspozycje w EUR (odpowiednio 94% i 93% portfela walutowego tych Grup Kapitałowych). Natomiast w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA i w spółce Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. (tj. podmiotach działających na Ukrainie) dominują kredyty udzielane w USD (odpowiednio 63% i 81% portfela walutowego tych podmiotów). Wykres 2.1

 STRUKTURA WALUTOWA
 PORTFELA KREDYTOWEGO
 GRUPA KAPITAŁOWA BANKU

2.2.3.4. MONITOROWANIE INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Bank monitoruje umowy posiadające wbudowane instrumenty pochodne. Wydzielone wbudowane instrumenty pochodne podlegają okresowej wycenie. Wydzielone wbudowane instrumenty pochodne nie stanowiły w 2014 roku dla Banku istotnego czynnika ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe na standardzie ISDA/ZBP z 24 bankami krajowymi oraz 57 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi, umowy zabezpieczające CSA/ZBP z 21 bankami krajowymi oraz 45 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 12 umów na transakcje repo (na standardzie ISMA/GMRA).

Stopień pokrycia wartości nominalnej transakcji na instrumentach pochodnych umowami ramowymi i umowami zabezpieczającymi ZBP i CSA wyniósł odpowiednio 99,6% oraz 99,1%.

Dodatnia wartość godziwa brutto kontraktów zawartych z instytucjami finansowymi na dzień 31 grudnia 2014 roku wyniosła 5 042 mln złotych. Wartość tę obliczono sumując dodatnie rynkowe wartości dla wszystkich trwających transakcji. Wartość netto ekspozycji kredytowej po uwzględnieniu saldowania transakcji dla kontrahentów posiadających umowy ramowe wyniosła około 806 mln złotych. Korzyści z saldowania wyniosły więc około 4 236 mln złotych. Wartość przyjętego od kontrahentów zabezpieczenia w ramach umów CSA i umów zabezpieczających ZBP wyniosła około 762 mln złotych.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku Bank nie posiadał żadnych kredytowych instrumentów pochodnych.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku Bank uwzględnił korekty z tytułu wyceny kredytowej w wycenie pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi

podmiotami gospodarczymi na podstawie przeprowadzonej analizy odzyskiwalności ekspozycji. W korekcie Bank uwzględnił wartość rynkową ryzyka kredytowego z punktu widzenia Banku. Analizą zostały objęte wszystkie istotne ekspozycje z tytułu dodatniej dla Banku wyceny pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi. W szczególności w korekcie uwzględniono ryzyko niewykonania umów zawartych z kontrahentem, na podstawie m.in. analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów, prawdopodobieństwo spłat poszczególnych kontraktów, jak również wartość odzyskiwalną zabezpieczeń.

Instytucje finansowe, z którymi Bank zawiera transakcje na rynku międzybankowym, posiadają zróżnicowany poziom ratingów zewnętrznych pomiędzy A a CCC (tabela 2.10).

Tabela 2.10

JAKOŚĆ ZAANGAŻOWAŃ* WOBEC INSTYTUCJI FINANSOWYCH** PKO Bank Polski SA	
Rating	2014
A	76,0%
BBB	12,0%
BB	5,0%
CCC	5,0%
Brak ratingu	2,0%
Suma	100,0%

* Zaangażowanie stanowi sumę zaangażowania nominalnego z tytułu lokat i papierów wartościowych oraz sumę wycen instrumentów pochodnych, z uwzględnieniem ich nettowania dla kontrahentów, z którymi obowiązują umowy ramowe o kompensowaniu

** Zaangażowanie wobec instytucji spoza Grupy Kapitałowej

Powyższe zestawienie bazuje na ratingach zewnętrznych przyznanych przez agencje Moody's, Standard&Poor's i Fitch, zmapowanych na jednolitą skalę ratingową.

2.2.4. RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty dotyczące ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego. Poza informacją dotyczącą Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego spółek Grupy Kapitałowej Banku, w których zidentyfikowano istotny poziom ryzyka kredytowego (m.in. w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA).

Ponadto w Banku opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym raporty dotyczące ekspozycji kredytowych z tytułu ryzyka instrumentów pochodnych, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej Banku. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko instrumentów pochodnych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KKB, KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.2.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.5.1. POLITYKA ZABEZPIECZEŃ

Szczególną rolę w ustanawianiu minimalnych warunków transakcji stanowi polityka zabezpieczeń w zakresie ryzyka kredytowego. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej Banku polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń dających możliwie najwyższy poziom odzysku

w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Polityka w zakresie zabezpieczeń wiarytelności określona została w przepisach wewnętrznych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest głównie w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) stosuje się podwyższoną marżę kredytową lub przyjmuje się zabezpieczenie w formie przelewu wiarytelności z umowy na wybudowanie lokalu, przelew wiarytelności z umowy deweloperskiej oraz rachunku powierniczego otwartego, zamkniętego, gwarancji, weksła czy poręczenia.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wiarytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Podstawą oceny wartości nieruchomości, przedmiotów zabezpieczeń rzeczowych i praw jest wartość rynkowa. Wartość rynkową ustala się na podstawie oceny dokonanej przez Bank albo wyceny sporządzonej przez niezależnego rzeczoznawcę zgodnie z odrębnymi przepisami dotyczącymi oceny zabezpieczeń, w tym oceny nieruchomości.

W ocenie zabezpieczenia uwzględnia się w szczególności:

- 1) sytuację majątkową, ekonomiczno-finansową albo społeczno-finansową podmiotów udzielających zabezpieczenia osobistego,
- 2) stan i wartość rynkową przedmiotów zabezpieczenia rzeczowego oraz ich podatność na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia (wpływ zużycia technologicznego przedmiotu zabezpieczenia na jego wartość),
- 3) potencjalne korzyści ekonomiczne Banku wynikające z określonego sposobu zabezpieczenia wiarytelności, w tym w szczególności możliwość pomniejszenia odpisów z tytułu utraty wartości,
- 4) sposób ustanowienia zabezpieczenia, w tym: typowy czas trwania i złożoność czynności formalnych, jak również niezbędne koszty (koszty utrzymania zabezpieczenia i egzekucji z zabezpieczenia), z wykorzystaniem przepisów wewnętrznych Banku dotyczących oceny zabezpieczeń,
- 5) złożoność, czasochłonność oraz uwarunkowania ekonomiczne i prawne skutecznej realizacji zabezpieczenia, w kontekście ograniczeń egzekucyjnych oraz obowiązujących zasad podziału sum uzyskanych z egzekucji indywidualnej lub w postępowaniu upadłościowym, kolejność zaspakajania się z zabezpieczenia.

Ustanowione zabezpieczenia podlegają okresowemu monitorowaniu w celu ustalenia ich aktualnej wartości. Monitorowaniu podlega:

- 1) sytuacja majątkowa lub finansowa podmiotu udzielającego zabezpieczenia osobistego,
- 2) stan oraz wartość przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego,
- 3) inne uwarunkowania wpływające na potencjalną możliwość odzyskania wierzycelności Banku.

Zabezpieczenia w formie hipoteki na nieruchomości podlegają szczególnej ocenie. Bank dokonuje okresowego monitoringu przyjętych na zabezpieczenie nieruchomości (z uwzględnieniem wskaźnika *LTV*), jak również monitoruje ceny na rynku nieruchomości. W przypadku, gdy analiza wykaże istotny spadek cen na rynku nieruchomości Bank jest gotowy do uruchomienia awaryjnych procedur postępowania.

W przypadku pogorszenia się sytuacji majątkowej, ekonomiczno-finansowej, społeczno-finansowej dłużnika, istotnego obniżenia się wartości zabezpieczeń lub wystąpienia innego rodzaju zagrożenia terminowej spłaty zabezpieczonej wierzycelności, Bank dąży do ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

W Spółkach Grupy Kapitałowej Banku (Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO BP Faktoring SA) prowadzona jest analogiczna polityka zabezpieczeń, spójna z polityką Banku, z uwzględnieniem specyfiki działalności danej Spółki. Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń zależy od produktu oferowanego przez Spółkę, segmentu klienta, do którego oferowany jest produkt a w szczególności od poziomu ryzyka kredytowego. Zabezpieczenia podlegają ocenie zarówno przed dokonaniem transakcji kredytowej, jak i w okresie monitorowania (ocena okresowa).

2.2.5.2. NARZĘDZIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM KREDYTOWYM

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą w szczególności:

- 1) minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. maksymalna wartość *LTV*, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- 2) reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego oraz klienta instytucjonalnego ocenianego z wykorzystaniem systemu scoringowego), bądź klasa ratingu klienta oraz klasa ratingu łącznego (dla klienta instytucjonalnego ocenianego z wykorzystaniem systemu ratingowego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- 3) limity koncentracji – limity określone w art. 71 ustawy Prawo bankowe oraz w Rozporządzeniu CRR,
- 4) limity branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- 5) limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku – limity określające apetyt na ryzyko kredytowe wynikające między innymi z Rekomendacji S i T,
- 6) limity kredytowe – określające maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,

7) limity kompetencyjne – określające maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),

8) minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

2.2.5.3. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM W SPÓŁKACH GRUPY KAPITAŁOWEJ BANKU

Spółki Grupy Kapitałowej Banku, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO BP Faktoring SA i Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metody oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metod stosowanych w PKO Banku Polskim SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności tych spółek.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez spółki Grupy Kapitałowej Banku jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO BP Faktoring SA, oraz Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

Limity podejmowania decyzji kredytowych uzależnione są w tych spółkach w szczególności od: kwoty zaangażowania kredytowego wobec klienta, kwoty jednostkowej transakcji kredytowej oraz okresu transakcji kredytowej.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA i w PKO BP Faktoring SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywowane w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego. W przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego, Bank wspiera Spółki Grupy Kapitałowej w procesie oceny ryzyka kredytowego i podejmowania decyzji, przez wydawanie opinii przez Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego oraz komitety kredytowe na poziomie Centrali Banku.

2.2.5.4. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego transakcji pochodnych Bank zawiera z kontrahentami umowy ramowe. Umożliwiają one kompensację wzajemnych wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego) oraz niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego) wynikających z transakcji pochodnych, jak również skorzystanie z mechanizmu nettingu upadłościowego (tzw. *close-out netting*) w momencie rozwiązywania umowy ramowej na skutek wystąpienia przypadku naruszenia lub przypadku uzasadniającego rozwiązanie w stosunku do jednej lub dwóch stron umowy.

Umowy ramowe dotyczące terminowych operacji finansowych zawierane są z kontrahentami zagranicznymi na bazie standardu wypracowanego przez ISDA (*International Swaps and Derivatives Association*) oraz z kontrahentami krajowymi na bazie standardu ZBP (Związku Banków Polskich). Umowy ramowe mające za przedmiot transakcje dłużnymi papierami wartościowymi zawierane są z kontrahentami zagranicznymi w oparciu o standard GMRA (*Global Master Repurchase Agreement*) opracowany przez ICMA (*International Capital Market Association*) oraz z kontrahentami krajowymi na bazie standardu ZBP.

Dodatkowo Bank zawiera z kontrahentami umowy zabezpieczające (CSA – *Credit Support Annex* – standard opracowany przez ISDA lub Umowa zabezpieczająca ZBP), na podstawie, których każda ze stron, po spełnieniu przesłanek określonych w tej umowie, zobowiązuje się do ustanowienia stosownego zabezpieczenia wraz z prawem do jego potrącenia. Podpisane przez Bank umowy zabezpieczające zawierają postanowienia określające dopuszczalną różnicę pomiędzy ekspozycją kredytową a wartością zabezpieczenia. Umowy zabezpieczające mogą dopuszczać dwie formy zabezpieczenia: gotówkowe oraz w postaci papierów wartościowych.

W Banku wypracowano standard podpisywania umów ramowych, który został określony w trybie negocjowania i administrowania umowami ramowymi oraz umowami zabezpieczającymi zawieranymi z bankami i instytucjami finansowymi.

Zawarcie umowy ramowej z kontrahentem stanowi podstawę weryfikacji wysokości wewnętrznego limitu na kontrahenta oraz długości okresów zaangażowań Banku w terminowe transakcje finansowe lub operacje sprzedaży papierów wartościowych ze zobowiązaniem do ich odkupu. Limit dla klienta ustalany jest na podstawie ratingu wewnętrznego (w przypadku banków krajowych) lub ratingu zewnętrznego przyznanego przez jedną z uznanych agencji ratingowych (w przypadku banków zagranicznych), a także na podstawie wielkości funduszy własnych Banku i klienta.

Dla transakcji kredytowych z instytucjami finansowymi mającymi siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się międzynarodowe standardy umów kredytowych *Loan Market Association*.

W przypadku wystąpienia sytuacji, w której klient (kontrahent) nie wywiązałby się ze swojego zobowiązania z tytułu rozliczenia takiego instrumentu, kwota rozliczenia byłaby zaewidencjonowana jako należność, wyceniana w wartości nominalnej skorygowanej o należne odsetki oraz pomniejszona odpowiednio o kwotę utworzonych odpisów z tytułu utraty jej wartości.

Bank dokonuje comiesięcznego przeglądu transakcji pochodnych zawartych z podmiotami gospodarczymi w celu identyfikacji transakcji zagrożonych utratą wartości z tytułu ryzyka kredytowego i uwzględnia rozpoznaną utratę wartości w wycenie tych transakcji.

Identyfikacja transakcji zagrożonych utratą wartości polega na rozpoznaniu zdarzeń wskazujących na zagrożenie realizacji płatności wynikających z transakcji, w szczególności:

- 1) opóźnienia w realizacji płatności wynikających z transakcji,
- 2) braku pokrycia transakcji w przewidywanych przepływach pieniężnych z tytułu działalności gospodarczej klienta lub przyjętych zabezpieczeniach transakcji,
- 3) znaczącego pogorszenia się ratingu wewnętrznego klienta lub braku informacji o aktualnej ocenie ratingowej.

Bank dokonuje comiesięcznej kalkulacji korekt wyceny transakcji pochodnych z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta (CVA) i własnego ryzyka kredytowego (DVA).

Korekta CVA na poszczególnych kontrahentach jest ustalana jako suma iloczynów zdyskontowanej oczekiwanej dodatniej ekspozycji i prawdopodobieństwa niewypłacalności kontrahenta z uwzględnieniem oszacowanej stopy odzysku.

Metody zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, które zajmują pozycje w instrumentach pochodnych lub przewidują zajmowanie pozycji w takich instrumentach. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

Pozycje zajmowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny, jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej spółek.

2.3. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ

2.3.1. WSTĘP

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

2.3.2. POMIAR I OCENA RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W celu określenia poziomu ryzyka stopy procentowej Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (*VaR*), miarę wrażliwości cenowej (*BPV*), miarę wrażliwości dochodu odsetkowego, testy warunków skrajnych oraz luki przeszacowań.

Wartość zagrożona (*VaR*) definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca z utrzymywanej struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz zmienności stóp procentowych, przy założonym poziomie prawdopodobieństwa i z uwzględnieniem korelacji między czynnikami ryzyka.

VaR dla potrzeb zarządzania ryzykiem rynkowym wyznacza się przy poziomie ufności 99% i 10-dniowym okresie utrzymania pozycji. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej wykorzystuje się między innymi wartość *VaR* wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku, a także w podziale na rodzaje działalności Banku.

Wrażliwość cenowa (*Basis Point Value – BPV*) definiowana jest jako zmiana wartości godziwej instrumentu finansowego, która wynika z równoległego przesunięcia krzywej dochodowości o jeden punkt bazowy w górę.

Wrażliwość dochodu odsetkowego jest miarą określającą zmianę dochodu odsetkowego wynikającą ze skokowej zmiany stóp procentowych. Miara ta uwzględnia zróżnicowanie terminów przeszacowań poszczególnych pozycji odsetkowych w każdym z wybranych horyzontów czasowych.

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Testy warunków skrajnych dla ryzyka stopy procentowej służą do oszacowania potencjalnych strat wynikających z utrzymywanej struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych.

W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych: równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o ± 50 p.b., ± 100 p.b., ± 200 p.b. oraz scenariusze wygięcia (nierównoległego przesunięcia typu „peak” oraz „twist”) krzywych dochodowości,
- 2) scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, największe historyczne nierównoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych dla papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych je zabezpieczających.

W procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej, w odniesieniu do sald kredytów oraz depozytów o nieokreślonym terminie przeszacowania, Bank stosuje podejście oparte na replikowanych profilach ryzyka stopy

Tabela 2.11

2014	Luka przeszacowań złotowa (w mln PLN)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	51 930	37 535	-11 183	-24 671	-16 298	-17 380	-38	19 894
Luka skumulowana	51 930	89 464	78 281	53 610	37 313	19 933	19 894	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-2 157	-737	22	71	7	10	27	-2 757
Luka skumulowana	-2 157	-2 893	-2 871	-2 800	-2 794	-2 784	-2 757	-
RAZEM - Luka okresowa	49 773	36 798	-11 161	-24 600	-16 291	-17 370	-11	17 137
RAZEM - Luka skumulowana	49 773	86 571	75 410	50 810	34 519	17 149	17 137	-

Tabela 2.12

2014	Luka przeszacowań USD (w mln USD)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	36	32	-225	87	166	8	-121	-18
Luka skumulowana	36	68	-158	-71	95	103	-18	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-126	17	2	11	33	9	9	-44
Luka skumulowana	-126	-109	-106	-95	-62	-53	-44	-
RAZEM - Luka okresowa	-90	49	-223	98	199	17	-112	-62
RAZEM - Luka skumulowana	-90	-41	-264	-166	33	50	-62	-

procentowej z uwzględnieniem niestabilności sald tych produktów (określonej na podstawie ich kształtowania się w przeszłości).

2.3.3. MONITOROWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W 2014 roku ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej Banku było zdeterminowane głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej Banku w przypadku złotej stopy procentowej, a także w przypadku stóp procentowych dla walut EUR i CHF składało się głównie z niedopasowania Banku. Niedopasowanie terminów przeszacowań stóp procentowych dla tych walut, generowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy Kapitałowej i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka. Niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej w USD składało się zarówno z ekspozycji Banku, jak i niedopasowania spółek Grupy Kapitałowej. Niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zmniejszało niedopasowanie Grupy Kapitałowej Banku w tej walucie w przedziałach 3 do 6 miesięcy oraz powyżej 5 lat. W pozostałych przedziałach niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zwiększało niedopasowanie Grupy Kapitałowej.

Tabele 2.11 – 2.14 przedstawiają luki przeszacowań Banku i spółek Grupy Kapitałowej według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku w podziale na waluty.

Tabela 2.13

2014	Luka przeliczeń EUR (w mln EUR)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	-970	1 405	165	-262	50	-614	48	-177
Luka skumulowana	-970	435	600	339	389	-225	-177	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	355	-118	0	-29	7	3	7	225
Luka skumulowana	355	237	237	208	215	217	225	-
RAZEM - Luka okresowa	-615	1 287	165	-291	57	-611	55	48
RAZEM - Luka skumulowana	-615	673	837	546	603	-8	48	-

Tabela 2.14

2014	Luka przeliczeń CHF (w mln CHF)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	-2 271	2 949	265	-504	-11	-4	-7	417
Luka skumulowana	-2 271	679	943	439	428	424	417	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	5	-7	0	0	0	0	0	-2
Luka skumulowana	5	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-
RAZEM - Luka okresowa	-2 266	2 942	265	-504	-11	-4	-7	415
RAZEM - Luka skumulowana	-2 266	677	941	437	426	422	415	-

VaR Banku oraz analiza *stress-testowa* narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej na dzień 31 grudnia 2014 roku oraz na dzień 31 grudnia 2013 roku zostały przedstawione poniżej:

Tabela 2.15

	Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko stopy procentowej			
	2014*		2013**	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.***	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.***
PKO Bank Polski SA	282	-2 370	55	-523
Spółki Grupy Kapitałowej	-	-21	-	-27
Razem	282	-2 391	55	-496

* Dane prezentowane zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR (Spółki Grupy Kapitałowej objęte konsolidacją ostrożnościową)

** Dane prezentowane zgodnie z przepisami Uchwały KNF 76/2010 z późniejszymi zmianami

***W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcie krzywych stóp w poszczególnych walutach o 200 p.b. w górę oraz o 200 p.b. w dół, oddzielnie dla Banku i spółek Grupy Kapitałowej oraz łącznie

Na dzień 31 grudnia 2014 roku wartość zagrożona dla stopy procentowej w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła dla Banku 282,2 mln złotych, co stanowiło około 1,1% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2013 roku miara VaR dla Banku wyniosła 54,9 mln złotych, co stanowiło około 0,3% funduszy własnych Banku.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazujące zmiany wartości rynkowej wynikające z przesunięcia krzywych dochodowości w podziale na poszczególne waluty zostały przedstawione w Tabeli 2.16:

Tabela 2.16

Wyniki testów warunków skrajnych* - równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o ±200 pb.

Waluta	Bank		Spółki Grupy		Razem	
	2014**	2013***	2014**	2013***	2014**	2013***
PLN	-1 877	-413	-3	0	-1 880	-413
EUR	-236	-49	-6	-9	-242	-58
USD	-2	-59	-12	-18	-14	-77
CHF	-266	-2	0	0	-266	-2
GBP	-1	-1	0	0	-1	-1

* Wartości dla głównych walut obcych zostały przedstawione w ekwiwalencie złotowym

** Dane prezentowane zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR (Spółki Grupy Kapitałowej objęte konsolidacją ostrożnościową)

*** Dane prezentowane zgodnie z przepisami Uchwały KNF 76/2010 z późniejszymi zmianami

Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej oraz specyfikę rynku, na którym działają, Grupa Kapitałowa nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miary VaR 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2014 roku wyniosła ok. 9,5 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2013 roku 10,7 mln złotych.

2.3.4. RAPORTOWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko stopy procentowej oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.3.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

Do głównych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie Kapitałowej należą:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej,
- 3) określanie charakterystyk oraz poziomu narażenia poszczególnych produktów na ryzyko stopy procentowej,
- 4) określenie dopuszczalnych typów transakcji opartych na stopie procentowej.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej, m.in. na wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, a także limity i wartości progowe strat oraz limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Metody zarządzania ryzykiem stopy procentowej w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka stopy procentowej osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.4. RYZYKO WALUTOWE

2.4.1. WSTĘP

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych walutach.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

2.4.2. POMIAR I OCENA RYZYKA WALUTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka walutowego Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych.

Testy warunków skrajnych (*stress-testing* i *crash-testing*) dla ryzyka walutowego służą do oszacowania potencjalnej straty z zajętych pozycji walutowych w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (20-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

2.4.3. MONITOROWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W 2014 roku ryzyko walutowe Grupy Kapitałowej Banku kształtowało się na niskim poziomie, gdyż Bank, co do zasady, prowadzi politykę domykania pozycji portfela bankowego w walutach głównych, tj. EUR, USD, CHF i GBP. VaR 10-dniowy dla pozycji walutowej Banku na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosił 6,2 mln złotych, co stanowiło około 0,03% funduszy własnych Banku. VaR i analiza testów warunków skrajnych

aktywów finansowych Banku oraz Grupy Kapitałowej (łącznie dla wszystkich walut) narażonych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2014 roku oraz na dzień 31 grudnia 2013 roku przedstawiały się następująco:

Tabela 2.17

	Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko walutowe			
	2014*		2013**	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±20%***	VaR 10-dniowy	Stress-test ±20%***
PKO Bank Polski SA	6	-16	2	-21
Spółki Grupy Kapitałowej	-	-7	-	-43
Razem	6	-24	2	-14

* Dane prezentowane zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR (Spółki Grupy Kapitałowej objęte konsolidacją ostrożnościową)

** Dane prezentowane zgodnie z przepisami Uchwały KNF 76/2010 z późniejszymi zmianami

*** W tabeli zaprezentowano wartość bezwzględną najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%

Podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej, biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostających spółek Grupy Kapitałowej Banku generujących istotne ryzyko walutowe oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miare VaR 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2014 roku wyniosła ok. 3,7 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2013 roku ok. 0,9 mln złotych.

2.4.4. RAPORTOWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka walutowego w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko walutowe oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.4.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA WALUTOWEGO

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie Kapitałowej są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- 3) określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Grupie Kapitałowej Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę dzienną na rynku walutowym.

Metody zarządzania ryzykiem walutowym w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka walutowego osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.5. RYZYKO PŁYNNOŚCI

2.5.1. WSTĘP

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury bilansu, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych.

2.5.2. POMIAR I OCENA RYZYKA PŁYNNOŚCI

Podstawą polityki Grupy Kapitałowej Banku w zakresie płynności jest utrzymywanie portfela płynnych papierów wartościowych oraz wzrost stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

W Grupie Kapitałowej Banku wykorzystywane są m.in. następujące miary ryzyka płynności:

- 1) kontraktowa luka płynności – zestawienie wszystkich pozycji bilansu ze względu na ich zapadalność i wymagalność,
- 2) urealniona luka płynności – zestawienie poszczególnych kategorii bilansu ze względu na ich urealniony termin zapadalności lub wymagalności,
- 3) rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami, a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie,
- 4) miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- 5) testy warunków skrajnych (*stress-testy* płynności).

Testy warunków skrajnych (*stress-testing*) dla ryzyka płynności służą do oszacowania liczby dni roboczych, przez które Bank mógłby w pełni wypłacać środki podmiotom niefinansowym oraz sprawdzenia, czy w przypadku zmaterializowania się scenariusza szokowego posiadane przez Bank środki są wystarczające na pokrycie zobowiązań.

W Banku stosowane są trzy rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze masowego wycofywania depozytów przez klientów niefinansowych,
- 2) scenariusze wrażliwości wpływów i wypływów na zmianę warunków rynkowych,
- 3) scenariusze prognozowanego ryzyka płynności w warunkach szokowych.

2.5.3. MONITOROWANIE RYZYKA PŁYNNOŚCI

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają zestawienie zapadających aktywów i wymagalnych zobowiązań oraz dodatkowo zostały urealnione o wybrane pozycje bilansowe w celu właściwego zobrazowania pozycji płynnościowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Najważniejsze urealnienia dotyczą:

- 1) osadu depozytów (z wyłączeniem rynku międzybankowego) i ich wymagalności – depozyty klientów (rachunki bieżące, konta oszczędnościowe oraz depozyty terminowe) zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniając ich stabilność (utrzymywanie się odpowiedniego poziomu salda lub odnawialność po terminie wymagalności),
- 2) osadu kredytów w rachunkach bieżących podmiotów niefinansowych i ich zapadalności – kredyty w rachunku bieżącym zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniających odnawialność tych kredytów,
- 3) płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności – płynne papiery wartościowe zostały zakwalifikowane do przedziału do 7 dni zgodnie z możliwym terminem ich upłynięcia (zastawu, sprzedaży).

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące luki okresowej oraz skumulowanej luki okresowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej, według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku oraz na dzień 31 grudnia 2013 roku.

Tabela 2.18

UREALNIONA LUKA PŁYNNOŚCI* - AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA								
2014**	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	12 717	11 081	1 212	1 328	1 405	11 330	12 837	-51 909
Luka skumulowana	12 717	23 798	25 009	26 337	27 742	39 072	51 909	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-71	-6	-600	-50	-306	703	565	-234
Luka skumulowana	-71	-77	-677	-728	-1 034	-331	234	-
RAZEM - Luka okresowa	12 647	11 074	611	1 278	1 099	12 033	13 402	-52 143
RAZEM - Luka skumulowana	12 647	23 721	24 332	25 610	26 708	38 741	52 143	0
2013***	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	7 014	13 167	-9 759	-769	1 985	5 272	18 082	-34 990
Luka skumulowana	7 014	20 180	10 421	9 652	11 637	16 909	34 990	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-33	157	-502	-75	-274	340	525	-138
Luka skumulowana	-33	124	-378	-453	-727	-387	138	-
RAZEM - Luka okresowa	6 981	13 324	-10 261	-843	1 711	5 612	18 606	-35 128
RAZEM - Luka skumulowana	6 981	20 304	10 043	9 200	10 910	16 522	35 128	0

* Wyznaczona jako suma urealnionej luki płynności PKO Banku Polskiego SA i kontraktowych luk płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

** Dane prezentowane zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR (Spółki Grupy Kapitałowej objęte konsolidacją ostrożnościową)

*** Dane prezentowane zgodnie z przepisami Uchwały KNF 76/2010 z późniejszymi zmianami

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej wykazywała wartości dodatnie. Oznacza to skumulowaną nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Tabela 2.19 przedstawia dane dotyczące kontraktowej pozabilansowej luki płynności instrumentów pochodnych Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.19

KONTRAKTOWA POZABILANSOWA LUKA PŁYNNOŚCI INSTRUMENTÓW POCHODNYCH
Grupa Kapitałowa Banku

2014*	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	94	191	-140	25	201	383	368	1 124
RAZEM - Luka skumulowana	94	286	146	171	372	756	1 124	-
2013**	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	74	-48	63	85	227	325	28	755
RAZEM - Luka skumulowana	74	26	89	175	402	727	755	-

* Dane prezentowane zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR (Spółki Grupy Kapitałowej objęte konsolidacją ostrożnościową)

**Dane prezentowane zgodnie z przepisami Uchwały KNF 76/2010 z późniejszymi zmianami

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na dzień 31 grudnia 2014 roku oraz na dzień 31 grudnia 2013 roku:

Tabela 2.20

REZERWA PŁYNNOSCI DO 1 MIESIĄCA

	2014*	2013**
PKO Bank Polski SA	21 075	17 816

* Dane prezentowane zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR
 ** Dane prezentowane zgodnie z przepisami Uchwały KNF 76/2010 z późniejszymi zmianami

Struktura źródeł finansowania Banku została opisana w rocznym Sprawozdaniu finansowym Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku (nota 51.2 „Prognozowanie i monitorowanie ryzyka płynności”).

2.5.4. RAPORTOWANIE RYZYKA PŁYNNOSCI

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka płynności w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko płynności oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.5.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA PŁYNNOSCI

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności w Grupie Kapitałowej Banku są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności plany awaryjne,
- 2) limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności,
- 3) transakcje depozytowe, lokacyjne, pochodne, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- 4) transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku oraz w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej Banku przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej.

Metody zarządzania ryzykiem płynności w spółkach Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka płynności osiągają znaczącą wartość.

Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.6. RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE

2.6.1. WSTĘP

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych jest określane jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach działalności handlowej (Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA), działalności inwestycyjnej oraz w wyniku pozostałych operacji w ramach działalności bankowej generujących pozycję w kapitałowych papierach wartościowych.

Celem zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych jest ograniczenie do poziomu akceptowalnego przez Bank ewentualnych strat z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, poprzez optymalizowanie zajmowanych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen towarów jest określane jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

Celem zarządzania ryzykiem cen towarów jest ograniczenie ewentualnych strat z tytułu zmian cen towarów do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury bilansowych oraz pozabilansowych pozycji towarowych.

Biorąc pod uwagę inne ryzyka cenowe Bank na koniec 2014 roku był narażony na ryzyko cen jednostek uczestnictwa w funduszach zbiorowego inwestowania. Wpływ tego ryzyka na sytuację finansową Banku jest nieistotny – wymóg kapitałowy w zakresie funduszy własnych wyznaczony zgodnie z Rozporządzeniem CRR na pokrycie wyżej wymienionego ryzyka wyniósł na koniec 2014 roku około 1,5 mln złotych.

2.6.2. POMIAR I OCENA RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Wpływ ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych oraz innych ryzyk cenowych na sytuację finansową Banku został określony jako nieistotny. Pozycje zajęte w kapitałowych papierach wartościowych oraz instrumentach indeksowych są ograniczane i nie przewiduje się ich istotnego zwiększenia.

W 2014 roku pozycje w transakcjach generujących ryzyko cen towarów każdorazowo było domykane na koniec dnia.

Ekspozycje kapitałowe w portfelu bankowym Grupy Kapitałowej Banku (tj. Grupy według konsolidacji ostrożnościowej) ze względu rodzaj zaangażowania oraz na cel nabycia dzielą się na następujące grupy:

- 1) zaangażowania kapitałowe w spółkach strategicznych oraz infrastruktury rynku finansowego – inwestycje Banku w podmioty, które m.in. uzupełniają podstawową ofertę usług finansowych Banku (np. w zakresie ubezpieczeń), świadczą usługi wspomagające dla Banku i spółek z Grupy Kapitałowej Banku oraz przyczyniają się do rozwoju rynku finansowego; w grupie tej znajdują się również podmioty infrastruktury rynku finansowego,

- 2) pozostałe zaangażowania kapitałowe - inwestycje Banku i inwestycje spółek zależnych ujmowanych w konsolidacji ostrożnościowej w większości przeznaczone do sprzedaży; w grupie tej znajdują się m.in. aktywa nabyte w ramach restrukturyzacji wiarygodności kredytowych,
- 3) jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania - obejmujące inwestycje spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA w jednostki uczestnictwa zarządzanych przez siebie nowych funduszy inwestycyjnych; aktywa nabywane są celem zapewnienia, zgodnie ze statutem spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, środków wymaganych do powstania funduszu.

Tabela 2.21

EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE - PORTFEL BANKOWY

	Grupa Kapitałowa Banku	
	2014	
	wartość bilansowa	wartość godziwa*
Łącznie	1 281	1 286
Inwestycje wyceniane metodą praw własności**	793	798
Udziały w innych podmiotach	169	169
Kapitałowe papiery wartościowe	319	319
akcje dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym***	30	30
akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym****	271	271
jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	18	18

* Szacowana wartość godziwa

** W pozycji tej wykazane są zaangażowania kapitałowe w podmioty zależne nieuwzględnione w konsolidacji ostrożnościowej, wspólne przedsięwzięcia oraz podmioty stowarzyszone

*** wartość godziwa akcji dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym jest równa ich wartości bilansowej

**** W pozycji tej są również wykazywane akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym spółek publicznych

2.6.3. MONITOROWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Akcje i udziały w innych podmiotach podlegają okresowej wycenie.

Inwestycje w podmioty zależne nieujmowane w konsolidacji ostrożnościowej, spółki stanowiące wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone wyceniane są metodą praw własności.

Jednocześnie koniec okresu sprawozdawczego oceniane jest istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji w podmioty zależne nieujmowane w konsolidacji ostrożnościowej, spółki stanowiące wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone. W przypadku istnienia takiej przesłanki dokonywane jest oszacowanie wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa (czyli przeprowadzenie testu na utratę wartości). Prognoza wartości użytkowej jest szacowana metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych przy założeniu dalszego posiadania akcji lub udziałów. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych są opracowane na podstawie planów finansowych jednostek z wykorzystaniem zróżnicowanych stóp dyskontowych dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych spółek.

Testy na utratę wartości dodatkowo przeprowadzane są na koniec każdego roku bez względu na występowanie przesłanek wskazujących na utratę wartości tych inwestycji.

Akcje i udziały w pozostałych spółkach wyceniane są według wartości godziwej (w tym: według wartości rynkowej - dla

spółek, dla których istnieje aktywny rynek, według wartości ustalonej na podstawie wyceny zewnętrznej lub na podstawie otrzymanej oferty kupna) lub ceny nabycia pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości.

W 2014 roku Grupa Kapitałowa Banku zrealizowała skumulowaną stratę ze sprzedaży papierów wartościowych stanowiących ekspozycje kapitałowe portfela bankowego w wysokości 25,8 mln złotych. Niezrealizowana łączna strata Grupy Kapitałowej Banku z aktualizacji wyceny ekspozycji kapitałowych portfela bankowego (wykazana w rachunku zysków i strat oraz w kapitale z aktualizacji wyceny) według stanu na koniec 2014 roku wynosiła 153,8 mln złotych. Wyżej wymieniona wartość uwzględnia niezrealizowany zysk Grupy w wysokości 178,5 mln złotych z tyt. przeszacowania do wartości godziwej ceny nabycia udziałów jednej ze spółek. W 2014 roku PKO Bank Polski SA z tytułu posiadanych akcji i udziałów stanowiących ekspozycje kapitałowe otrzymał dywidendę brutto w łącznej wysokości 44,2 mln złotych.

2.6.4. RAPORTOWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

W Banku opracowywane są raporty uwzględniające ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych oraz ryzyko cen towarów w trybie miesięcznym i kwartalnym. Raporty zawierają informacje o ekspozycjach oraz wykorzystaniu limitów na te ryzyka. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.6.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Zarządzanie ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Domu Maklerskiego PKO Banku Polskiego, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem cen towarów odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Departamentu Skarbu, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

2.7. RYZYKO OPERACYJNE

2.7.1. WSTĘP

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi, systemów lub zdarzeń zewnętrznych; obejmuje ryzyko prawne, nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny i pomiaru, ograniczania oraz monitorowania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Profil ryzyka operacyjnego Banku oraz Grupy Kapitałowej rozumiany jako skala i struktura ekspozycji na ryzyko operacyjne, określony jest przez strategiczne limity tolerancji na ryzyko operacyjne.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd, który:

- 1) wyznacza cel zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) kształtuje politykę zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 3) podejmuje uchwały w sprawie zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym, strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne oraz zmian i rozszerzeń podejścia AMA,
- 4) akceptuje wartość korekty kierowniczej, dotyczącej wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA,
- 5) przyjmuje raporty i informacje na temat ryzyka operacyjnego.

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO Banku Polskim SA, z uwzględnieniem zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej, specyfiki i skali działalności poszczególnych spółek.

2.7.2. POMIAR I OCENA RYZYKA OPERACYJNEGO

2.7.2.1. METODA POMIARU I OCENY RYZYKA OPERACYJNEGO

Pomiar ryzyka operacyjnego w Banku ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka operacyjnego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) obliczanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 2) obliczanie wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA,
- 3) testy warunków skrajnych,
- 4) obliczanie kapitału wewnętrznego.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych oraz przyczynach i skutkach ich powstania, dane o czynnikach otoczenia biznesowego, wyniki samooceny ryzyka operacyjnego, dane dotyczące wartości KRI oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

Samoocena ryzyka operacyjnego obejmuje identyfikację i ocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz zmian organizacyjnych i jest przeprowadzana cyklicznie oraz przed wprowadzaniem nowych lub zmienianych produktów, procesów i aplikacji Banku z wykorzystaniem zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych oraz informacji pozyskiwanych w trakcie pomiaru, monitorowania, współpracy ze spółkami Grupy Kapitałowej oraz raportowania ryzyka operacyjnego, w tym audytów wewnętrznych oraz audytów bezpieczeństwa.

Bank szacuje parametry rozkładów wykorzystywanych do pomiaru ryzyka operacyjnego na podstawie danych wewnętrznych i zewnętrznych o zdarzeniach operacyjnych. Algorytm szacowania tych parametrów uwzględnia progę strat, od których gromadzone są informacje o zdarzeniach operacyjnych. Wysokość progę dla zdarzeń wewnętrznych została ustalona z uwzględnieniem ekonomicznego kosztu gromadzenia informacji o zdarzeniach operacyjnych i ich wartości dodanej w pomiarze ryzyka operacyjnego. Wykorzystywane zewnętrzne dane o zdarzeniach operacyjnych pochodzą m. in. z systemu wymiany informacji na temat zdarzeń z obszaru ryzyka operacyjnego, prowadzonego przez

Związek Banków Polskich (ZORO). Dodatkowo w pomiarze ryzyka operacyjnego uwzględniane są dane makroekonomiczne oraz dane obrazujące rozmiar działalności operacyjnej i biznesowej Banku.

Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA odpowiada wartości zagrożonej na ryzyko operacyjne, powiększonej o wynik analizy scenariuszowej oraz skorygowanej o wartość korekty z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej i korekty kierowniczej, zgodnie z poniższą formułą:

$$AMA = (LDA+AS)*(1+KW)+KK$$

gdzie:

- AMA - wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego (wymóg AMA),
- LDA - wartość zagrożona,
- AS - wynik analizy scenariuszowej,
- KW - korekta z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- KK - korekta kierownicza.

Miara wymogu AMA obejmuje potencjalnie poważne przypadki skrajne, osiągając normę ostrożnościową porównywalną z poziomem ufności 99,9% przez okres jednego roku.

Wyliczenia wartości zagrożonej dokonuje się za pomocą podejścia rozkładu strat (LDA). W ramach tego podejścia, na podstawie historycznych wewnętrznych i zewnętrznych danych o zdarzeniach operacyjnych oraz o otoczeniu operacyjnym, mierzy się potencjalną stratę, która nie zostanie przekroczona w ciągu najbliższego roku.

Celem analizy scenariuszowej jest uwzględnienie w wymogu AMA ryzyka operacyjnego związanego z typami zdarzeń operacyjnych, które nie zostały pokryte podejściem LDA.

Korekta z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej pozwala na uwzględnienie możliwości pogorszenia jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej w Banku skutkującej wzrostem częstotliwości lub dotkliwości zdarzeń operacyjnych.

Celem korekty kierowniczej jest uwzględnienie w kalkulacji wymogu AMA nadzwyczajnych zdarzeń, które ze względu na swoją specyfikę nie zostały uwzględnione w wymogu AMA w ramach podejścia LDA ani w ramach analizy scenariuszowej.

W październiku 2014 roku PKO Bank Polski SA uzyskał zgodę KNF na wprowadzenie znacznego rozszerzenia podejścia AMA, stosowanego do wyliczenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego, przez ujęcie w tym podejściu dodatkowej części działalności powstałej w wyniku połączenia z Nordea Bank Polska SA.

W ramach pomiaru ryzyka przeprowadzane są testy warunków skrajnych, które dotyczą potencjalnych następstw realizacji skrajnie niekorzystnych, lecz możliwych, scenariuszy. Ma to na celu określenie wrażliwości wyników Banku na realizację scenariusza testowego oraz ustalenie czy wymóg AMA pokrywa łączną kwotę strat wynikających z realizacji tych scenariuszy. Dotychczasowe wyniki testów warunków skrajnych nie podważają dostatecznego konserwatywności wymogu AMA.

Dodatkowo Bank dokonuje testowania wstecznego poprawności obliczonego wymogu AMA. Wyniki testowania wstecznego potwierdzają dostateczny konserwatywność wymogu AMA.

Departament Integracji Ryzyka jako niezależna komórka organizacyjna Centrali cyklicznie dokonuje walidacji stosowanego podejścia AMA. Walidacja ma na celu niezależne zapewnienie, aby system pomiaru i zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku wraz z istotnymi składowymi funkcjonowały zgodnie z założeniami. Przedmiotem walidacji jest weryfikacja dokładności, obiektywności, konserwatywności oraz poprawności stosowanego przez Bank modelu pomiaru zgodnie z podejściem AMA.

2.7.2.2. POLITYKA UBEZPIECZENIOWA BANKU

W celu zminimalizowania niekorzystnych skutków finansowych zdarzeń operacyjnych PKO Bank Polski SA prowadzi politykę ubezpieczeniową polegającą na zapewnieniu ciągłej i efektywnej ochrony ubezpieczeniowej w zamian za akceptowalny poziom kosztów.

PKO Bank Polski SA dąży do stosowania jednolitych zasad ubezpieczenia dla całej Grupy Kapitałowej Banku tak aby zoptymalizować zakres ochrony oraz realizować efekt skali.

Program ubezpieczeniowy Banku jest na bieżąco monitorowany pod kątem identyfikacji potrzeby niezbędnych zmian.

2.7.2.3. WPŁYW UBEZPIECZEŃ

Bank w obliczaniu wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego uwzględnia wpływ ubezpieczeń.

Wykorzystywane przez Bank do pomniejszenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego polisy ubezpieczeniowe spełniają kryteria określone w art. 323 Rozporządzenia CRR i są zgodne z przepisami wewnętrznymi w zakresie wyliczenia wartości pomniejszeń wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ubezpieczeń. Polisy ubezpieczeniowe Banku dotyczą przede wszystkim ubezpieczenia mienia od wszystkich ryzyk oraz odpowiedzialności cywilnej Banku Bank uwzględnia udział własny, tzw. franszyzę przy wyliczeniu pomniejszeń z tytułu posiadanych ubezpieczeń.

Zgodnie z art. 323 Rozporządzenia CRR obniżenie wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu uznania ubezpieczeń i innych mechanizmów transferu ryzyka nie przekracza wartości 20% wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego przed uwzględnieniem technik ograniczania ryzyka.

2.7.3. MONITOROWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Monitorowanie ryzyka operacyjnego ma na celu kontrolę ryzyka operacyjnego oraz diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych.

Bank regularnie monitoruje w szczególności:

- 1) stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji oraz limitów strat na ryzyko operacyjne,
- 2) zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- 3) wyniki samooceny ryzyka operacyjnego,
- 4) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA dla Banku, a dla spółek Grupy Kapitałowej prowadzących działalność finansową zgodnie z podejściem BIA (wskaźnika bazowego),
- 5) wyniki testów warunków skrajnych,
- 6) wartości KRI w relacji do wartości progowych i krytycznych,

- 7) skuteczność i terminowość podejmowanych działań w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- 8) działania zarządcze związane z występowaniem podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka operacyjnego oraz ich skuteczności w zakresie obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego.

2.7.4. RAPORTOWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby:

- 1) wewnętrzne Banku, w szczególności: wyższej kadry kierowniczej, KRO, KR, Zarządu, Komitetu Audytu Rady Nadzorczej oraz Rady Nadzorczej,
- 2) zewnętrznych organów nadzoru i kontroli.

Raportowanie na potrzeby wewnętrzne Banku informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek Grupy Kapitałowej prowadzone jest w cyklach miesięcznych i kwartalnych.

Odbiorcami informacji miesięcznych są członkowie Zarządu, komórki organizacyjne Centrali oraz specjalistyczne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Informacja miesięczna zawiera w szczególności informacje o:

- 1) liczbie i skutkach zdarzeń operacyjnych,
- 2) strukturze zdarzeń operacyjnych,
- 3) wartościach KRI.

Odbiorcami raportów kwartalnych są KRO, KR, Zarząd, Komitet Audytu Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza. Raporty kwartalne zawierają w szczególności informacje na temat:

- 1) wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- 2) profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń dla produktów, procesów i aplikacji Banku,
- 3) działań podjętych celem ograniczenia ryzyka operacyjnego oraz oceny skuteczności podejmowanych działań w celu obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego,
- 4) rekomendacji, decyzji i zaleceń KRO lub Zarządu.

Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

2.7.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA OPERACYJNEGO

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym realizuje się na poziomie całego Banku oraz na poziomach poszczególnych obszarów systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu rozwiązań służących sprawowaniu przez Bank kontroli nad poziomem ryzyka operacyjnego umożliwiającym realizację celów Banku. Głównymi obszarami systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym są:

- 1) bezpieczeństwo,
- 2) informatyka,
- 3) rozliczenia,
- 4) zasoby ludzkie,
- 5) działalność biznesowa,
- 6) administracja,

- 7) wsparcie (w szczególności zarządzanie ubezpieczeniami, powierzenie wykonania czynności podmiotom zewnętrznym, budowa i wdrażanie wewnętrznych modeli ryzyka operacyjnego oraz systemów identyfikowania, oceny, monitorowania i limitowania ryzyka operacyjnego itp.).

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdego pracownika Banku w zakresie swoich zadań i obowiązków i polega na zapobieganiu materializacji zdarzeń operacyjnych powstających przy obsłudze produktów, realizacji procesów i eksploatacji aplikacji oraz na reagowaniu na występujące zdarzenia operacyjne. Reagowanie obejmuje:

- 1) identyfikowanie zdarzeń oraz wyjaśnianie przyczyn ich powstawania,
- 2) określanie skutków zdarzeń operacyjnych,
- 3) rejestrowanie danych o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 4) monitorowanie informacji o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 5) likwidowanie negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- 6) wdrażanie działań naprawczych i prewencyjnych.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w skali całej Grupy Kapitałowej Banku.

Wsparcie w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym w spółkach Grupy Kapitałowej przez nadzór nad spółkami w zakresie opracowywania i rozwoju systemu zarządzania ryzykiem zgodnego z rozwiązaniami przyjętymi w Banku zapewnia Departament Integracji Ryzyka.

W 2014 roku decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej Banku miały: PKO Bank Polski SA (wraz z przejętym Nordea Bank Polska SA), Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, oraz Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku ze względu na ich znacznie mniejszą skalę oraz rodzaj działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- 1) instrumenty kontrolne (autoryzacja, kontrola wewnętrzne, rozdzielność funkcji),
- 2) instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- 3) wartości progowe i krytyczne KRI,
- 4) strategiczne limity tolerancji dla Grupy Kapitałowej i limity strat na ryzyko operacyjne dla Banku,
- 5) plany awaryjne,
- 6) ubezpieczenia,
- 7) *outsourcing*.

Zabezpieczanie i transfer ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) korzystanie z narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym limitów na ryzyko operacyjne, KRI, testów warunków skrajnych, aby określić obszary wymagające szczególnej uwagi pod kątem wielkości ryzyka operacyjnego,
- 2) podejmowanie działań zmierzających do utrzymania lub obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego Banku.

Działania zarządcze podejmuje się w następujących przypadkach:

- 1) z inicjatywy KRO,
- 2) z inicjatywy jednostek i komórek organizacyjnych Banku zarządzających ryzykiem operacyjnym,
- 3) gdy istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że ryzyko przekroczy poziom umiarkowany lub wysoki lub nastąpiło przekroczenie tych poziomów.

W szczególności w przypadku, gdy poziom ryzyka operacyjnego osiągnął stan podwyższony lub wysoki Bank stosuje następujące podejścia:

- 4) redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji,
- 5) transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny,
- 6) unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym podlega systemowi kontroli wewnętrznej obejmującemu:

- 1) przegląd strategii i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) samoocenę utrzymania zgodności z wymogami dotyczącymi podejścia AMA,
- 3) walidację podejścia AMA,
- 4) audyt wewnętrzny.

2.7.6. PONIESIONE STRATY I DZIAŁANIA ZARZĄDCZE OGRANICZAJĄCE RYZYKO OPERACYJNE

W 2014 roku w Banku zostały ujawnione zdarzenia z tytułu ryzyka operacyjnego, z wyłączeniem strat powiązanych z procesem kredytowania, obejmowały straty zaprezentowane w tabeli 2.22 na łączną kwotę brutto w wysokości 40,7 mln złotych. Dane zawierają również zdarzenia operacyjne ujawnione w Nordea Bank Polska SA.

Tabela 2.22

STRATY BRUTTO* Z TYTUŁU ZDARZEŃ UJAWNIONYCH PKO Bank Polski SA 2014		
Kategoria ogólna	Kategoria szczegółowa	Wysokość straty brutto**
Oszustwa wewnętrzne	Działania nieuprawnione	1,92
	Kradzież i oszustwo	1,28
Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy	Stosunki pracownicze	2,12
	Bezpieczeństwo otoczenia pracy	3,91
	Podziały i dyskryminacja	0,06
Klienci, produkty i praktyki operacyjne	Obsługa klientów, ujawnianie informacji o klientach, zobowiązania względem klientów	0,03
	Niewłaściwe praktyki biznesowe lub rynkowe	11,04
Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	Systemy	0,36
Wykonywanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	Wprowadzanie do systemu, wykonywanie, rozliczanie i obsługa transakcji	2,56
	Monitorowanie i sprawozdawczość	0,39
	Napływ i dokumentacja klientów	0,07
	Zarządzanie rachunkami klientów	0,17
	Kontrahenci niebędący klientami banku	0,03
	Sprzedawcy i dostawcy	0,02
Szkody związane z aktywami rzeczowymi	Kłęski żywiołowe i inne zdarzenia	0,91
Oszustwa zewnętrzne	Kradzież i oszustwo	15,83
Razem		40,72

* Straty brutto obejmują zgodnie z Rekomendacją M KNF straty zrealizowane (np. rezerwy, odpisy, koszty) jak i straty niezrealizowane (straty potencjalne); nie uwzględniają z kolei odzysków bezpośrednich ani odzysków z tytułu mechanizmu transferu ryzyka

** Straty brutto wg stanu na dzień 10.03.2015 r., powyższe kwoty nie uwzględniają strat z tytułu ryzyka operacyjnego powiązanych z ryzykiem kredytowym, które traktowane są jako straty ryzyka kredytowego do celów obliczania minimalnych wymogów kapitałowych

W 2014 roku najistotniejsze zdarzenia operacyjne, niezwiązane z ryzykiem kredytowym, zostały ujawnione w następujących kategoriach:

- 1) „Klienci, produkty i praktyka biznesowa” - zdaniem UOKiK Bank stosował niedozwolone postanowienia we wzorcach umów wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki. Bank odwołał się od decyzji Urzędu wskazując na dokonanie stosownych zmian we wzorcach umów. Sprawa nie jest prawomocnie rozstrzygnięta,
- 2) „Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy” – Bank zawiązał rezerwę na ewentualne straty związane z koniecznością relokacji pracowników jednej z placówek Banku.

Ponadto ujawniono błędy związane z rozliczaniem transakcji, które skutkowały uznaniem rachunków klientów nienależnymi kwotami. Środki zostały odzyskane w co najmniej 99%.

Mając na celu ograniczanie strat z tytułu ryzyka operacyjnego w Banku podejmowane są działania zarządcze zarówno mające charakter doraźny, jak i systemowy. Działania doraźne obejmują reagowanie na identyfikowane ryzyka, niwelowanie nieprawidłowości o charakterze odwracalnym oraz odzyskiwanie utraconych środków. Na działania systemowe składają się m.in. zabezpieczenia systemów IT, doskonalenie procesów, optymalizacja kontroli funkcjonalnych, szkolenia oraz transfer ryzyka (ubezpieczenia, outsourcing). W szczególności Bank stale podnosi poziom bezpieczeństwa wykorzystywanych przez klientów Banku aplikacji, doskonali procesy kredytowe przez centralizację czynności związanych z obsługą umów oraz doskonali zabezpieczenia systemów IT w zakresie rozliczeń z klientami. Przeciwdziałając oszustwom zewnętrznym, na głównej stronie internetowej Banku i stronach do logowania umieszczane są komunikaty ostrzegające o fałszywych mailach wysyłanych przez osoby podszywające się pod Bank i fałszywych komunikatach sms.

2.8. RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI

2.8.1. WSTĘP

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Grupy Kapitałowej, pracowników Grupy Kapitałowej lub podmiotów działających w jej imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności w Grupie Kapitałowej jest:

- 1) przeciwdziałanie występowaniu przypadków nieprzestrzegania lub niewłaściwego stosowania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych standardów postępowania, w tym norm etycznych,
- 2) przeciwdziałanie możliwości utraty reputacji lub wiarygodności oraz ponoszeniu strat finansowych i sankcji prawnych, w konsekwencji naruszenia powyższych przepisów i norm postępowania,
- 3) przeciwdziałanie wystąpieniu przypadków braku zgodności oraz utrwalanie wśród akcjonariuszy, klientów, pracowników, partnerów biznesowych i innych uczestników rynku, wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem i przyjętymi standardami postępowania, godnej zaufania, rzetelnej i uczciwej.

2.8.2. IDENTYFIKACJA I OCENA RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności obejmuje ryzyko braku zgodności występujące w procesach wewnętrznych Banku.

Ocena ryzyka braku zgodności obejmuje oszacowanie potencjalnej dotkliwości skutków materializacji tego ryzyka.

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności realizowana jest cyklicznie, przy czym każdy proces wewnętrzny, jest oceniany nie rzadziej niż raz do roku.

Wyniki identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności wykorzystywane są dla potrzeb monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności.

2.8.3. MONITOROWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Monitorowanie ryzyka braku zgodności dokonywane jest z wykorzystaniem informacji przekazywanych przez jednostki organizacyjne Banku oraz spółki Grupy Kapitałowej i polega na:

- 1) analizie przypadków braku zgodności w Grupie Kapitałowej i w sektorze bankowym, przyczyn ich wystąpienia i wywołanych skutków,
- 2) ocenie zmian kluczowych przepisów prawa wpływających na działalność Banku i Grupy Kapitałowej,
- 3) ocenie działań podejmowanych przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności,
- 4) ocenie skuteczności funkcjonowania mechanizmów kontroli związanych z ograniczaniem ryzyka braku zgodności.

2.8.4. RAPORTOWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka braku zgodności obejmuje zarówno Bank, jak i spółki Grupy Kapitałowej Banku. Opracowywane w cyklach kwartalnych raporty zawierają informacje przekazywane przez spółki Grupy Kapitałowej, w tym dotyczące przypadków braku zgodności. Odbiorcami raportów są KR, Zarząd, Komitet Audytu Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.

Raporty zawierają m.in. syntetyczne informacje w zakresie:

- 1) wyników identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności,
- 2) zaobserwowanych przypadków braku zgodności,
- 3) pism zewnętrznych organów kontroli i nadzoru wpływających do Banku,
- 4) kontroli zewnętrznych przeprowadzonych w Banku, najważniejszych działań podejmowanych w ramach systemowego zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz realizacji zaleceń po kontrolach zewnętrznych.

2.8.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności dotyczy w szczególności następujących zagadnień:

- 1) zapobiegania angażowaniu Grupy Kapitałowej w działalność niezgodną z prawem,
- 2) zapewnienia ochrony informacji,
- 3) propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- 4) zarządzania konfliktami interesów,

- 5) zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Grupy Kapitałowej w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- 6) profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- 7) niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku w 2014 roku utrzymana została zerowa tolerancja na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż Grupa Kapitałowa Banku koncentruje swoje działania na zapobieganiu przypadkom materializacji tego ryzyka.

W Banku gromadzi się dane o przypadkach braku zgodności oraz przyczynach i skutkach ich powstania. Dane dotyczące tych przypadków gromadzi się w centralnej bazie danych. Informacje o przypadkach braku zgodności są przekazywane przez jednostki organizacyjne Banku i komórki organizacyjne Centrali oraz indywidualnie przez poszczególnych pracowników Banku. Każde zgłoszenie jest wyjaśniane z pełną starannością i wnikliwością.

Za tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie zapewnienia zgodności funkcjonowania poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej Banku z obowiązującym prawem i standardami postępowania odpowiadają odpowiednie komórki organizacyjne, bądź wyznaczeni pracownicy tych podmiotów. W Banku za tworzenie tych rozwiązań oraz rozwój metod oceny, monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności odpowiada Departament Zgodności, któremu zapewniono niezależność, podporządkowując w zakresie spraw związanych z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności bezpośrednio Prezesowi Zarządu.

We wszystkich podmiotach Grupy Kapitałowej Banku funkcjonują spójne zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności.

2.9. RYZYKO BIZNESOWE

2.9.1. WSTĘP

Ryzyko biznesowe jest to ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany, obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Celem zarządzania ryzykiem biznesowym jest utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.

2.9.2. IDENTYFIKACJA, POMIAR I OCENA RYZYKA BIZNESOWEGO

Identyfikacja ryzyka biznesowego polega na rozpoznaniu i określeniu czynników zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku i które mogą znacznie wpływać na sytuację finansową Banku, powstanie lub zmianę wysokości przychodów i kosztów Banku.

Identyfikacja ryzyka biznesowego odbywa się poprzez identyfikację i analizę czynników, które miały wpływ na znaczne odchylenia realizacji przychodów oraz kosztów od ich prognozowanych wartości.

Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego jest przeprowadzany kwartalnie i obejmuje:

- 1) przeprowadzenie testów warunków skrajnych (stress testów),
- 2) wyliczenie kapitału wewnętrznego.

Ocena poziomu ryzyka biznesowego dokonywana jest w ujęciu kwartalnym, w oparciu o:

- 1) poziom wyliczonych strategicznych limitów tolerancji,
- 2) wyniki ankiety rocznej, przeprowadzonej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku,
- 3) wyniki pomiaru kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe.

2.9.3. MONITOROWANIE RYZYKA BIZNESOWEGO

Monitorowaniu ryzyka biznesowego podlegają w szczególności:

- 1) strategiczne limity tolerancji na ryzyko biznesowe – z częstotliwością kwartalną,
- 2) wyniki testów warunków skrajnych – z częstotliwością roczną,
- 3) poziom kapitału wewnętrznego – z częstotliwością kwartalną,
- 4) odchylenia realizacji ryzyka biznesowego od prognozy – z częstotliwością kwartalną,
- 5) wyniki ankiety przeprowadzanej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku – z częstotliwością roczną.

2.9.4. RAPORTOWANIE RYZYKA BIZNESOWEGO

Raportowanie ryzyka biznesowego Grupy Kapitałowej prowadzone jest w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka biznesowego są KZAP, KR oraz Zarząd, a od 1 kwartału 2014 roku Rada Nadzorcza. Raporty zawierają m.in. informację dotyczącą poziomu kapitału wewnętrznego, wyniki testów warunków skrajnych, wyniki ankiety rocznej przeprowadzonej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku, stopień wykorzystania limitów tolerancji na ryzyko biznesowe, prognozę ryzyka biznesowego oraz *backtesting* prognozy, poziom ryzyka biznesowego, informacje na temat ryzyka biznesowego w podmiotach Grupy Kapitałowej Banku.

2.9.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BIZNESOWEGO

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) wydawaniu przepisów wewnętrznych,
- 2) ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- 3) weryfikacji i aktualizacji kwartalnych prognoz finansowych, z uwzględnieniem działań zmierzających do ograniczenia poziomu ryzyka biznesowego zgodnie z limitami,
- 4) monitorowaniu poziomu strategicznego limitu tolerancji na ryzyko biznesowe.

2.10. RYZYKO UTRATY REPUTACJI

2.10.1. WSTĘP

Ryzyko utraty reputacji jest rozumiane jako ryzyko pogorszenia reputacji wśród klientów, kontrahentów, inwestorów, organów nadzoru i kontroli oraz opinii publicznej, na skutek decyzji biznesowych Banku, zdarzeń operacyjnych, przypadków braku zgodności lub innych zdarzeń.

Celem zarządzania ryzykiem utraty reputacji jest ochrona reputacji Banku poprzez przeciwdziałanie występowaniu strat reputacyjnych oraz ograniczanie negatywnego wpływu zdarzeń wizerunkowych na reputację Banku.

2.10.2. IDENTYFIKACJA RYZYKA UTRATY REPUTACJI

Identyfikacja ryzyka utraty reputacji obejmuje zjawiska obserwowane w procesach wewnętrznych Banku oraz w otoczeniu zewnętrznym, w szczególności:

- 1) zdarzenia wizerunkowe,
- 2) czynniki otoczenia biznesowego, wpływające na ryzyko utraty reputacji.

W ramach gromadzenia informacji o zdarzeniach wizerunkowych, uwzględniany jest każdy zidentyfikowany negatywny przekaz informacyjny dotyczący Banku, m.in. w postaci:

- 1) informacji rozpowszechnianych w środkach masowego przekazu,
- 2) informacji ujawnianych przez Grupę w ramach zasad polityki informacyjnej Banku,
- 3) ocen firm audytorskich, instytucji analitycznych oraz zewnętrznych organów nadzoru i kontroli.

Dodatkowo identyfikacja ryzyka utraty reputacji obejmuje analizę czynników i źródeł ryzyka utraty reputacji, które mogą wpływać na przyszły profil ryzyka utraty reputacji.

2.10.3. OCENA I MONITOROWANIE RYZYKA UTRATY REPUTACJI

Ocena i monitorowanie ryzyka utraty reputacji obejmuje:

- 1) straty niefinansowe – liczbę i dotkliwość strat reputacyjnych m.in. z uwzględnieniem wydzwieku i skali rozpowszechnienia danej informacji stanowiącej zdarzenie wizerunkowe,
- 2) straty finansowe – bezpośrednie koszty wynikające z przeprowadzonych działań osłonowych.

2.10.4. RAPORTOWANIE RYZYKA UTRATY REPUTACJI

Raportowanie informacji o ryzyku utraty reputacji dokonywane jest w formie:

- 1) półrocznego raportu zarządczego, przeznaczonego dla Komitetu Ryzyka, Zarządu, oraz Rady Nadzorczej,
- 2) informacji przedkładanych doraźnie, które dotyczą bieżących zdarzeń o istotnym wpływie na reputację Banku, przeznaczonych dla dyrektora Pionu Prezesa Zarządu oraz Prezesa Zarządu,
- 3) informacji zamieszczonych w sprawozdaniach finansowych Banku i Grupy oraz przekazywanych na żądanie zewnętrznych organów nadzoru i kontroli.

Półroczny raport zarządczy obejmuje w szczególności informacje na temat:

- 1) skali i profilu ponoszonego przez Bank ryzyka utraty reputacji,

- 2) najbardziej dotkliwych strat reputacyjnych i działań osłonowych podejmowanych w celu ochrony reputacji Banku,
- 3) czynników i źródeł wpływających na przyszły profil ryzyka utraty reputacji.

2.11. RYZYKO MODELI

2.11.1. WSTĘP

Ryzyko modeli jest to ryzyko poniesienia negatywnych skutków finansowych lub reputacyjnych w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli. W ramach Grupy Kapitałowej ryzyko modeli zarządzane jest zarówno na poziomie danej Spółki Grupy (właściciela modelu), jak i na poziomie Banku jako podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej.

Celem zarządzania modelami oraz ryzykiem modeli jest ograniczanie poziomu ryzyka modeli stosowanych w Grupie Kapitałowej. Spółki, w których ryzyko modeli jest uznane za istotne, po zasięgnięciu opinii Banku wprowadzają odpowiednie przepisy wewnętrzne regulujące zasady i proces zarządzania ryzykiem modeli. W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są rozwiązania funkcjonujące w Banku z możliwością ich indywidualnego dostosowania do specyfiki poszczególnych Spółek.

W 2014 roku, stosownie do znowelizowanych przepisów zarządzania ryzykiem modeli, rozszerzony został zakres modeli objętych procesem niezależnej walidacji. Jednostka walidacyjna Banku rozpoczęła proces opiniowania modeli stosowanych przez pozostałe Spółki Grupy, które uznane zostały za modele istotne dla Grupy Kapitałowej.

2.11.2. IDENTYFIKACJA I OCENA RYZYKA MODELI

Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na:

- 1) gromadzeniu informacji o istniejących, budowanych, a także planowanych do budowy modelach,
- 2) cyklicznym określaniu istotności modeli,
- 3) określaniu potencjalnych zagrożeń jakie mogą wystąpić w trakcie cyklu życia modelu.

Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli. Oceny poziomu ryzyka dla poszczególnych modeli dokonuje się nie rzadziej niż raz w roku. Oceny agregowane są w szczególności na poziomie Banku, Spółki lub Grupy Kapitałowej.

2.11.3. MONITOROWANIE I RAPORTOWANIE RYZYKA MODELI

Celem monitorowania ryzyka modeli jest kontrola ryzyka modeli oraz diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych. Proces monitorowania ryzyka modeli, obejmuje w szczególności: aktualizację poziomu ryzyka modeli, weryfikację statusu wykonania planowanych zaleceń oraz ocenę skuteczności realizacji zaleceń w ramach ograniczania ryzyka modeli. Wyniki monitorowania są cyklicznie prezentowane w raportach skierowanych do KR, Zarządu i zawierają kompleksową ocenę ryzyka modeli, a w szczególności:

- 1) informacje o poziomie ryzyka modeli (w ujęciu jednostkowym i skonsolidowanym),
- 2) mapę ryzyka modeli,

- 3) informacje na temat procesu walidacji oraz statusu realizacji zaleceń powalidacyjnych,
- 4) ocenę skuteczności zaleceń podejmowanych w celu obniżenia poziomu ryzyka modeli,
- 5) ewentualne propozycje nowych działań zarządczych ograniczających ryzyko modeli.

2.11.4. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA MODELI

Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli oraz poziomu tego ryzyka.

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) wydawaniu przepisów wewnętrznych,
- 2) ustaleniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- 3) wydawaniu zaleceń,
- 4) podejmowaniu decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem modeli.

2.12. RYZYKO ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

2.12.1. WSTĘP

Ryzyko zmian makroekonomicznych jest to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.

Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Banku oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku.

2.12.2. IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Identyfikacja ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu scenariuszy potencjalnych zmian makroekonomicznych oraz określeniu czynników ryzyka mających największy wpływ na sytuację finansową Banku. Ryzyko zmian makroekonomicznych powstaje w wyniku oddziaływania czynników zależnych i niezależnych od działań Banku. Bank identyfikuje czynniki wpływające na poziom ryzyka zmian makroekonomicznych w trakcie przeprowadzania kompleksowych testów warunków skrajnych.

Ryzyko zmian makroekonomicznych materializuje się pośrednio w ramach innych ryzyk wpływających na działalność Banku poprzez:

- 1) straty kredytowe,
- 2) straty powstałe na skutek niekorzystnych zmian sytuacji rynkowej (zmiany kursów walut, zmiany poziomu stóp procentowych),
- 3) spadek poziomu płynności Banku,
- 4) straty powstałe w wyniku realizacji ryzyka operacyjnego,
- 5) pozostałe straty.

Dla celów pomiaru ryzyka zmian makroekonomicznych Bank wykorzystuje miary ryzyka bazujące na wynikach kompleksowych testów warunków skrajnych, w szczególności dotyczące:

- 1) wyniku finansowego oraz jego składowych,

- 2) miar adekwatności kapitałowej oraz ich składowych,
- 3) wybranych miar płynności.

2.12.3. MONITOROWANIE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Proces monitorowania ryzyka zmian makroekonomicznych obejmuje monitorowanie:

- 1) czynników makroekonomicznych, na które Bank jest wrażliwy,
- 2) zmian sytuacji makroekonomicznej,
- 3) wyników testów warunków skrajnych,
- 4) poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

2.12.4. RAPORTOWANIE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych realizowane jest w postaci:

- 1) raportów podsumowujących wyniki każdorazowego przeprowadzenia testów warunków skrajnych, przekładanych KZAP,
- 2) informacji o ryzyku zmian makroekonomicznych zawartej w raporcie „Adekwatność Kapitałowa w PKO Banku Polskim SA” dotyczącej testów warunków skrajnych, które zostały przeprowadzone w kwartale objętym raportowaniem przekładanych KZAP, KR, Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej,
- 3) raportów przygotowywanych w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych i przekładanych KZAP, zawierających: analizę przyczyn, które doprowadziły do wzrostu poziomu ryzyka, ocenę potencjalnych skutków zaistniałej sytuacji dla Banku, przewidywania rozwoju sytuacji oraz propozycje:
  - a) działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka,
  - b) wstępną ocenę ich skuteczności,
  - c) komórek organizacyjnych Centrali, specjalistycznych jednostek organizacyjnych Banku lub pionów funkcjonalnych odpowiedzialnych za realizację działań naprawczych,
  - d) terminów realizacji działań wraz o oszacowaniem niezbędnych środków albo uzasadnienie braku konieczności podejmowania działań.

2.12.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) wydawaniu przepisów wewnętrznych Banku,
- 2) ustaleniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- 3) propozycji działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

2.13. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KAPITAŁOWYM

Ryzyko kapitałowe definiowane jest jako ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez PKO Bank Polski SA działalności i ekspozycji na ryzyko, a tym samym niewystarczających do absorpcji strat nieoczekiwanych z uwzględnieniem planów rozwoju i sytuacji skrajnych.

Celem zarządzania ryzykiem kapitałowym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank oraz Grupę

Kapitałową działalność oraz ekspozycji na ryzyko, z uwzględnieniem założeń polityki dywidendy Banku oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

Poziom ryzyka kapitałowego dla Banku oraz Grupy Kapitałowej określany jest na podstawie wartości miar adekwatności kapitałowej m.in.: łącznego współczynnika kapitałowego oraz współczynnika kapitału podstawowego Tier 1. Dodatkowo dla miar adekwatności kapitałowej ustalane są wartości progowe jako nadwyżka ponad wartości minimalne stanowiące strategiczne limity tolerancji dla miar adekwatności kapitałowej.

Bank regularnie monitoruje poziom miar adekwatności kapitałowej w celu określenia stopnia spełniania norm nadzorczych, wewnętrznych limitów strategicznych oraz identyfikacji przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych.

W przypadku zidentyfikowania wysokiego poziomu ryzyka kapitałowego Bank podejmuje działania w celu doprowadzenia miar adekwatności kapitałowej do poziomu obniżonego z uwzględnieniem założeń polityki dywidendy oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

Poziom miar adekwatności kapitałowej oraz poziom i struktura funduszy własnych Banku są zaprezentowane w Rozdziale 3 Fundusze własne oraz Rozdziale 7 Adekwatność kapitałowa.

2.14. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM UBEZPIECZENIOWYM

Ryzyko ubezpieczeniowe oznacza ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny i tworzenia rezerw (w szczególności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych).

Celem zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym jest utrzymanie ryzyka ubezpieczeniowego na akceptowalnym poziomie i ograniczenie potencjalnej straty z tytułu niekorzystnych zmian wartości zobowiązań ubezpieczeniowych.

2.14.1. IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA UBEZPIECZENIOWEGO

Ekspozycja na ryzyko ubezpieczeniowe występuje w spółce PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA (PKO Życie)¹² i dotyczy następujących podtypów ryzyka:

- 1) śmiertelności,
- 2) zachorowalności,
- 3) rezygnacji z umów,
- 4) wzrostu kosztów,
- 5) katastroficznego.

Ocena ekspozycji na ryzyka ubezpieczeniowe w PKO Życie wygląda następująco:

- 1) ryzyko śmiertelności i zachorowalności (w obecnym systemie wypłacalności ryzyko szkodowości) oceniane jest

¹² Spółka PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA nie wchodzi do konsolidacji ostrożnościowej, ale z uwagi na zachowanie kompletności opisu procesu zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej Banku zostało ono tutaj opisane.

na niskim poziomie ze względu na niewielki udział polis na tym ryzyku w całym portfelu ubezpieczeń spółki oraz stosowaną reasekurację,

- 2) ryzyko katastroficzne ograniczane jest m.in. poprzez dywersyfikację regionalną,
- 3) ryzyko rezygnacji z umów dotyczy przede wszystkim produktów ubezpieczeniowych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi. Na podstawie obserwacji z roku 2014 poziom rezygnacji z umów oceniany jest jako stabilny.

Pomiar ryzyka ubezpieczeniowego w PKO Życie realizowany jest w ramach analizy rezygnacji z umów, analizy szkodowości, analizy wielkości aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (APR) oraz corocznej analizy scenariuszy szokowych – testów stresu, na podstawie metodyki wymaganej przez KNF. W ramach przygotowań do wdrożenia nowego systemu Wypłacalność II PKO Życie przeprowadza analizy ekspozycji na ryzyka ubezpieczeniowe w ramach procesu *Quantitative Impact Studies (QIS)* oraz badaniach ilościowych nadzorowanych przez KNF.

2.14.2. MONITOROWANIE RYZYKA UBEZPIECZENIOWEGO

Poniżej wyniki rocznych testów stresu dla ryzyk ubezpieczeniowych dla których wymagane jest przeprowadzenie testów stresu:

Tabela 2.23

WYNIKI TESTÓW STRESU DLA RYZYK UBEZPIECZENIOWYCH
W ODNIESIENIU DO WSPÓŁCZYNNIKA WYPŁACALNOŚCI

31.12.2013	
Wartość współczynnika wypłacalności	
przed testem stresu	177%
po teście stresu dla ryzyka zmiany ponoszonych kosztów	172%
po teście stresu dla ryzyka rezygnacji z umów	171%

Aktywa na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (APR) były na wystarczającym poziomie (powyżej 100%), jak również miały odpowiednią strukturę (zgodną z wymogami regulacyjnymi). Wysokość wskaźnika łącznego na pokrycie rezerw na koniec 2013 roku wyniosła 102% a na dzień 30 czerwca 2014 101%. Dla produktów ubezpieczeniowych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi i produktów strukturyzowanych, które stanowią przeważającą część portfela PKO Życie, nadwyżka aktywów nie jest wymagana, stąd łączny poziom wskaźników utrzymuje się na poziomie nieco ponad 100%.

2.14.3. RAPORTOWANIE RYZYKA UBEZPIECZENIOWEGO

W PKO Życie raportowanie ryzyka ubezpieczeniowego realizowane jest w postaci miesięcznego raportu dla Zarządu oraz kwartalnego raportu dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Komitetu Ryzyka.

2.14.4. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE OBEJMUJĄCE RYZYKO UBEZPIECZENIOWE

PKO Życie w celu ograniczenia ekspozycji na ryzyka ubezpieczeniowe stosuje między innymi:

- 1) reasekurację ryzyk (śmiertelności, zachorowalności),
- 2) okresy karencji,
- 3) wyłączenia,
- 4) działania retencyjne.

Reasekuracja bierna Spółki realizowana jest w oparciu o:

- 1) obligatoryjno-fakultatywne, kwotowo-ekscedentowe umowy reasekuracyjne na bazie ryzyka-składki,
- 2) fakultatywne umowy reasekuracyjne na bazie ryzyka-składki,
- 3) obligatoryjne, proporcjonalne umowy reasekuracyjne na bazie ryzyka-składki.

Reasekuracja na zasadach fakultatywnych stosowana jest do wszystkich umów ubezpieczenia i ryzyk nie objętych umowami reasekuracji obligatoryjno - fakultatywnymi, w których suma na ryzyku brutto przekracza ustaloną kwotę.

W przypadku nowych produktów i ryzyk PKO Życie dokonuje wyboru reasekuratora, zakresu ochrony, warunków reasekuracji, zmiany zawartych umów reasekuracji oraz zawierania nowych umów reasekuracji w stosunku do nowo wprowadzonych do oferty lub modyfikowanych produktów ubezpieczeniowych i nowych ryzyk.

2.15. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH

Kompleksowe testy warunków skrajnych stanowią integralny element zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka.

Kompleksowe testy warunków skrajnych uwzględniają zbiorczo następujące rodzaje ryzyka uznane przez Bank za istotne, w tym:

- 1) ryzyko kredytowe,
- 2) ryzyko rynkowe,
- 3) ryzyko płynności,
- 4) ryzyko operacyjne,
- 5) ryzyko biznesowe.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, w szczególności:

- 1) rachunek zysków i strat,
- 2) bilans,
- 3) fundusze własne,
- 4) adekwatność kapitałową, w tym wymogi kapitałowe, kapitał wewnętrzny, miary adekwatności kapitałowej,
- 5) wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych na potrzeby Grupy Kapitałowej przeprowadzane są nie rzadziej niż raz w roku w horyzoncie trzyletnim i dla Banku co pół roku w horyzoncie trzyletnim przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji bilansu oraz rachunku zysków i strat (testy dynamiczne).

Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze.

3. FUNDUSZE WŁASNE

Fundusze własne na potrzeby adekwatności kapitałowej wyliczane są zgodnie z przepisami ustawy Prawo bankowe oraz części Drugiej Rozporządzenia CRR oraz aktami wykonawczymi do Rozporządzenia CRR.

Fundusze własne Grupy Kapitałowej składają się z kapitału podstawowego Tier 1 oraz kapitału Tier 2. W Grupie Kapitałowej nie są identyfikowane elementy dodatkowego kapitału Tier 1.

W skład kapitału podstawowego Tier 1 wchodzi:

- 1) kapitał zakładowy, prezentowany zgodnie ze statutem oraz wpisem do rejestru handlowego według wartości nominalnej,
- 2) kapitał zapasowy, tworzony z corocznych odpisów z zysku netto i przeznaczony na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku,
- 3) kapitał rezerwowy, tworzony niezależnie od kapitału zapasowego z corocznych odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie (zwane dalej „WZ”) i przeznaczony wyłącznie na pokrycie mogących powstać strat bilansowych,
- 4) inne skumulowane całkowite dochody (z wyłączeniem zysków i strat dotyczących zabezpieczenia przepływów pieniężnych), przy czym niezrealizowane zyski i straty na instrumentach zaliczonych do portfela DDS (dostępnych do sprzedaży) ujmowane są w okresie przejściowym (do końca roku 2017) w wysokości określonej przez KNF,
- 5) fundusz ogólnego ryzyka bankowego, tworzony z odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez WZ i przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej,
- 6) zyski zatrzymane (niepodzielony wynik z lat ubiegłych),
- 7) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego, obliczony zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłego rewidenta; warunkiem zaliczenia wyniku do funduszy własnych jest jego zatwierdzenie przez WZ, lub przed zatwierdzeniem przez WZ, uzyskanie zgody KNF na jego zaliczenie do funduszy własnych.

Kapitał podstawowy Tier 1 pomniejsza się o:

- 1) straty za bieżący rok obrachunkowy,
- 2) wartości niematerialne i prawne wycenione według wartości bilansowej po pomniejszeniu o kwotę powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego, odliczana kwota zawiera wartość firmy uwzględnioną w wycenie znacznych inwestycji,
- 3) dodatkowe korekty wartości aktywów wycenianych według wartości godziwej, które wynikają ze stosowania wymogów w zakresie ostrożnej wyceny i odliczane są od kapitału podstawowego Tier 1,
- 4) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i nie wynikające z różnic przejściowych,
- 5) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic

przejściowych, w kwocie przekraczającej 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4 i 6),

- 6) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 lub instrumentów w Tier 2 tych podmiotów, o ile ich suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4),
- 7) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 tych podmiotów, których suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4 i 6),
- 8) kwotę, o jaką suma:
  - a) aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego opartych na przyszłej rentowności i wynikających z różnic przejściowych, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4 i 6) oraz
  - b) zaangażowań kapitałowych bezpośrednich i pośrednich w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażonych w postaci posiadanych akcji lub udziałów lub instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 tych podmiotów, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4 i 6),

przekracza równowartość 17,65% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (wyliczonego z uwzględnieniem wszystkich pomniejszeń określonych w pkt 1-6) kwota poniżej progu (17,65%) jest uwzględniana w ekspozycjach ważonych ryzykiem,

- 9) w okresie przejściowym określonym w Rozporządzeniu CRR (do końca roku 2017), stosuje się pomniejszenie kapitału podstawowego Tier 1 o kwotę, o jaką suma:
  - a) aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego opartych na przyszłej rentowności i wynikających z różnic przejściowych, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4 i 6) oraz
  - b) zaangażowań kapitałowych w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażonych w postaci posiadanych akcji lub udziałów lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 tych podmiotów, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4 i 6),

przekracza próg 15% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji.

Kwota poniżej progu (15%) jest uwzględniana w aktywach ważonych ryzykiem.

W skład kapitału Tier 2 wchodzi zobowiązania podporządkowane, rozumiane jako zobowiązania z tytułu przyjęcia przez Bank, w kwocie i na zasadach ustalonych w decyzji KNF wydawanej na wniosek Banku, środków pieniężnych spełniających warunki określone w art. 127 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy Prawo bankowe, spełniające wymogi określone w Rozporządzeniu CRR.

Kapitał Tier 2 pomniejszany jest o:

- 1) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego w postaci instrumentów kapitału Tier 2 tych podmiotów, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty,
- 2) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja nie

dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału Tier 2,

- 3) w przypadku, gdyby wartość pomniejszeń, o których mowa w pkt 1 i 2 obniżyłaby wartość kapitału Tier 2 poniżej zera, wartość nadwyżki tych pomniejszeń ponad wartość kapitału Tier 2 odejmuje się od kapitału podstawowego Tier 1.

W okresie przejściowym określonym w Rozporządzeniu CRR (do końca roku 2017) na zasadzie odstępstwa rezydualne kwoty określone przez KNF, odlicza się w połowie od kapitału podstawowego Tier 1 oraz w połowie od kapitału Tier 2.

Zgodnie z wymogiem Rozporządzenia Wykonawczego 1423/2013, tabela nr 3.1 przedstawia informacje na temat zarzysu różnic w zakresie konsolidacji do celów księgowych i regulacji ostrożnościowych na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Tabela 3.1

Uzgodnienie pozycji funduszy własnych oraz kapitałów własnych wykazanych w zbadanym sprawozdaniu finansowym i regulacji ostrożnościowych					
Grupa Kapitałowa					
2014					
Sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone według MSSF	Dekonsolidacja spółek nieobjętych konsolidacją ostrożnościową	Konsolidacja ostrożnościowa/Sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone zgodnie z Rozporządzeniem CRR	Pozycje nieujmowane w regulacyjnych funduszach własnych	Pozycje ujmowane w regulacyjnych funduszach własnych	
AKTYWA					
Wartości niematerialne	3 380	181	3 199	263	2 936
ZOBOWIĄZANIA					
Zobowiązania podporządkowane	2 414	0	2 414	19	2 395
KAPITAŁY					
Kapitał zakładowy	1 250	0	1 250	0	1 250
Kapitał zapasowy	18 802	99	18 704	0	18 704
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 474	51	3 423	0	3 423
Fundusz ogólnego ryzyka	1 070	0	1 070	0	1 070
Inne dochody całkowite	-164	8	-172	118	-290
kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	31	0	31	113	-82
kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	5	0	5	5	0
różnice kursowe z przeliczenia	-193	8	-201	0	-201
zyski i straty aktuarialne	-9	0	-9	0	-9
udziały w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	1	0	1	0	1
Zysk roku bieżącego	3 254	46	3 208	2 204	1 004
Wynik z lat ubiegłych	-61	-232	171	0	171
KAPITAŁ WŁASNY RAZEM	27 626	-28	27 654	2 322	25 332
DODATKOWE ODLICZENIA					
0					
Dodatkové korekty aktywów wycenianych do wartości godziwej					
-36					
Aktywa z tytułu podatku odroczonego, które są uzależnione od przyszłej rentowności, ale nie pochodzą z różnic przejściowych					
-12					
FUNDUSZE WŁASNE OGÓŁEM PRZYJĘTE DO KALKULACJI WSPÓŁCZYNNIKA KAPITAŁOWEGO					
24 743					

Zgodnie z wymogiem Rozporządzenia Wykonawczego 1423/2013 tabela nr 3.2 przedstawia informacje na temat charakteru i kwot poszczególnych pozycji funduszy własnych

wykorzystanych do obliczenia łącznego współczynnika kapitałowego na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Tabela 3.2

 Fundusze własne wykorzystane do obliczenia współczynnika wypłacalności w ujęciu
 Grupa Kapitałowa

Kapitał podstawowy Tier I: instrumenty i kapitały rezerwowe		KWOTA W DNIU UJAWNIEŃ
1	Instrumenty kapitałowe i związane z nim azio emisyjne	1 250,0
	w tym: instrument typu 1 SERIA A AKCJE ZWYKŁE IMIENNE	312,5
	w tym: instrument typu 2 SERIA A AKCJE ZWYKŁE NA OKAZICIELA	197,5
	w tym: instrument typu 3 SERIA B AKCJE ZWYKŁE NA OKAZICIELA	105,0
	w tym: instrument typu 4 SERIA C AKCJE ZWYKŁE NA OKAZICIELA	385,0
	w tym: instrument typu 5 SERIA D AKCJE ZWYKŁE NA OKAZICIELA	250,0
2	Zyski zatrzymane	1 175,7
3	Skumulowane inne całkowite dochody (i pozostałe kapitały rezerwowe)	21 954,2
3a	Fundusze ogólne ryzyka bankowego	1 070,0
6	Kapitał podstawowy Tier I przed korektami regulacyjnymi	25 449,9
Kapitał podstawowy Tier I: korekty regulacyjne		
7	Dodatkowe korekty wartości (kwota ujemna)	-35,7
8	Wartości niematerialne i prawne (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego) (kwota ujemna)	-2 936,0
10	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności z wyłączeniem aktywów wynikających z różnic przejściowych (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w przypadku spełnienia warunków określonych w art. 38 ust. 3) (kwota ujemna)	-11,6
11	Kapitały rezerwowe odzwierciedlające wartość godziwą związane z zyskami lub stratami z tytułu instrumentów zabezpieczających przepływ pieniężny	-5,2
26	Korekty regulacyjne stosowane w odniesieniu do kapitału podstawowego Tier I pod względem kwot ujętych przed przyjęciem CRR.	-113,0
26a	Korekty regulacyjne dotyczące niezrealizowanych zysków i strat zgodnie z art. 467 i 468;	-81,6
	w tym: ...filtr dla niezrealizowanej straty 1 (dłużne)	-48,3
	w tym: ...filtr dla niezrealizowanej straty 2 (kapitałowe)	-33,3
28	Całkowite korekty regulacyjne w kapitale podstawowym Tier I	-3 101,4
29	Kapitał podstawowy Tier I	22 348,5
45	Kapitał Tier I (kapitał Tier I = kapitał podstawowy Tier I + kapitał dodatkowy Tier I)	22 348,5
Kapitał Tier II: instrumenty i rezerwy		
46	Instrumenty kapitałowe i powiązane azio emisyjne	2 394,7
51	Kapitał Tier II przed korektami regulacyjnymi	2 394,7
58	Kapitał Tier II	2 394,7
59	Łączny kapitał (łączny kapitał = kapitał Tier I + kapitał Tier II)	24 743,2
60	Aktywa ważone ryzykiem razem	190 870,0
Współczynniki i bufory kapitałowe		
61	Kapitał podstawowy Tier I (wyrażony jako odsetek łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko)	11,71%
62	Kapitał Tier I (wyrażony jako odsetek łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko)	11,71%
63	Łączny kapitał (wyrażony jako odsetek łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko)	12,96%

Na dzień 31.12.2014 zgodnie z art. 48 Rozporządzenia CRR zaangażowania kapitałowe w podmioty sektora finansowego nie przekroczyły 10% kapitału podstawowego Tier 1, nie stanowią więc pomniejszych kapitałów własnych Banku i Grupy i zostały uwzględniane w aktywach ważonych ryzykiem.

Opis głównych cech instrumentów emitowanych przez Bank zaliczonych do kapitału podstawowego Tier 1 oraz instrumentów Tier 2 - zaprezentowano w Tabeli 3.3.

Tabela 3.3

Główne cechy instrumentów kapitałowych (w PLN)

Instrumenty kapitałowe	Nazwa I	Nazwa II	Nazwa III	Nazwa IV	Nazwa V	Nazwa VI	Nazwa VII
1 Emitent	PKO BP	PKO BP	PKO BP	PKO BP	PKO BP	PKO BP	Nordea AB
2 Unikatowy identyfikator (np. CUSIP, ISIN lub identyfikator Bloomberg dla ofert na rynku niepublicznym)	PLPKO0000016	PLPKO0000016	PLPKO0000016	PLPKO0000016	PLPKO0000016	PLPKO0000081	
3 Prawo lub prawa właściwe, którym podlega instrument	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie
4 Zasady przejściowe określone w rozporządzeniu CRR	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał Tier 2	Kapitał Tier 2
5 Zasady określone w rozporządzeniu CRR obowiązujące po okresie przejściowym	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał Tier 2	Kapitał Tier 2
6 Kwalifikowalność na poziomie jednostkowym lub (sub-)skonsolidowanym/na poziomie jednostkowym oraz (sub-)skonsolidowanym	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany
7 Rodzaj instrumentu (rodzaje określone zgodnie z systemem prawnym)	akcje zwykłe	akcje zwykłe	akcje zwykłe	akcje zwykłe	akcje zwykłe	Obligacje	Pożyczka podporządkowana
8 Kwota uznana w kapitale regulacyjnym (według stanu na ostatni dzień sprawozdawczy)	312 500 000	197 500 000	105 000 000	385 000 000	250 000 000	1 600 700 000	794 012 800
9 Wartość nominalna instrumentu	312 500 000	197 500 000	105 000 000	385 000 000	250 000 000	1 600 700 000	780 013 000 PLN 224 000 000 CHF
9a Cena emisyjna	312 500 000	197 500 000	105 000 000	385 000 000	250 000 000	-	-
12 Wiekiste czy terminowe	wiekiste	wiekiste	wiekiste	wiekiste	wiekiste	terminowe	terminowe
13 Pierwotny termin zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	14.09.2022	24.04.2022
17 Stała lub zmienna dywidenda / stały lub zmienny kupon	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienny kupon	Zmienny kupon
30 Odpisy obniżające wartość	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
36 Niezgodne cechy przejściowe	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie

Na dzień 30 czerwca 2014 roku w funduszach własnych Banku wyliczanych na potrzeby adekwatności kapitałowej został ujęty zysk Banku za 2013 rok po pomniejszeniu o zatwierdzoną dywidendę (w wysokości 2 025,0 mln złotych). Zysk został ujęty w kapitale zapasowym i zakładowym Banku (Tabela 3.1 „Pozostałe kapitały rezerwowe”), zgodnie z uchwałą nr 7/2014 Walnego Zgromadzenia Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej z dnia 26 czerwca 2014 roku w sprawie podziału zysku PKO Banku Polskiego SA osiągniętego w 2013 roku oraz pokrycia niepodzielonej straty z lat ubiegłych.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku w funduszach własnych Grupy wyliczanych na potrzeby adekwatności kapitałowej został ujęty zysk netto Banku w kwocie 1 004,3 mln złotych za okres od 1 stycznia 2014 roku do 30 czerwca 2014 roku, po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia i dywidendy, na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 29 września 2014 roku. Zysk został zaliczony do kapitału podstawowego Tier 1 Banku.

Ponadto w dniu 26 marca 2015 Bank uzyskał zgodę KNF na zaliczenie do funduszy własnych części zysku za okres od 1 lipca 2014 roku do 30 września 2014 roku w wysokości 439,1 mln złotych.

4. WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji i firm inwestycyjnych, Grupa Kapitałowa wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych dla następujących rodzajów ryzyka:

- 1) z tytułu ryzyka kredytowego – metodą standardową,
- 2) z tytułu ryzyka operacyjnego dla Banku – zgodnie z podejściem zaawansowanym (AMA), a dla spółek Grupy Kapitałowej prowadzących działalność finansową – zgodnie z podejściem wskaźnika bazowego (BIA),
- 3) z tytułu ryzyka rynkowego – metodami podstawowymi.

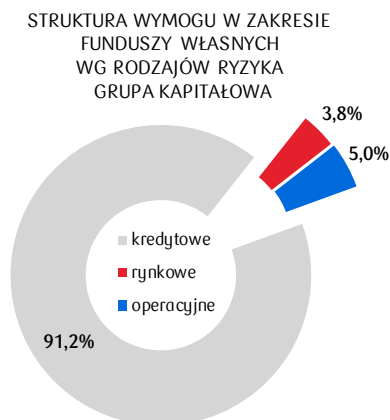
Informacja o strukturze wymogów w zakresie funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 4.1.

Tabela 4.1

	Grupa Kapitałowa		Bank	
	2014	2014	2014	2014
Łączny wymóg w zakresie funduszy własnych	15 270	14 891	13 590	14 891
Ryzyko kredytowe	13 883	13 590	0	0
Ryzyko z tytułu rozliczenia/dostawy	0	0	585	602
Ryzyko rynkowe	585	602	42	42
Ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej	42	42	759	655
Ryzyko operacyjne	759	655		

Na dzień 31 grudnia 2014 roku największą część łącznego wymogu w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej stanowił wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego (91,2%) – wykres 4.1. Na wykresie ryzyko kredytowe zostało zaprezentowane uwzględniając ryzyko korekty wyceny kredytowej, natomiast ryzyko rozliczenia/dostawy zostało ujęte w ryzyku rynkowym.

Wykres 4.1

Na dzień 31 grudnia 2014 roku:

- 1) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta został wyznaczony metodą standardową (zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Część III, Tytuł II, Rozdział 2 oraz Rozdział 6),
- 2) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego (w tym ryzyka walutowego, ryzyka cen towarów, ryzyka instrumentów kapitałowych, ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych, ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych) został wyznaczony metodami podstawowymi (zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Część III, Tytuł IV, Rozdział 2-4),

- 3) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka korekty wyceny kredytowej instrumentów pochodnych (CVA) (zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Część III, Tytuł VI)
- 4) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego dla Banku wyliczony został metodą zaawansowaną (AMA), a dla spółek Grupy Kapitałowej – metodą wskaźnika podstawowego (BIA) (zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Część III, Tytuł III),
- 5) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu:
  - a) ryzyka rozliczenia, dostawy – został wyznaczony zgodnie z metodą określoną w Części III, Tytuł V Rozporządzenia CRR,
  - b) przekroczenia limitu dużych ekspozycji – został obliczony zgodnie z metodą określoną w Części IV Rozporządzenia CRR (art. 395-401).

Łączny wymóg w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej składa się z sumy wymogów kapitałowych na:

- 1) ryzyko kredytowe, w tym ryzyko kredytowe instrumentów z księgi bankowej, ryzyko kredytowe kontrahenta,
- 2) ryzyko rynkowe,
- 3) ryzyko związane z korektą wyceny kredytowej (CVA),
- 4) ryzyko rozliczenia i dostawy,
- 5) ryzyko operacyjne,
- 6) przekroczenia limitu dużych ekspozycji.

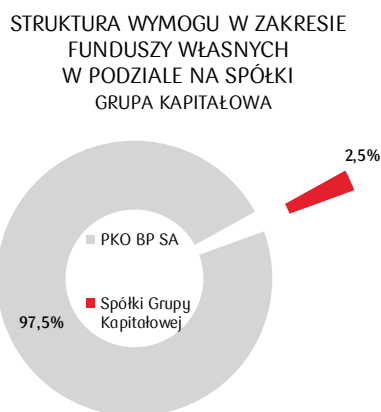
Do wzrostu wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego w 2014 roku w stosunku do 2013 roku o około 2 288,6 mln złotych przyczyniło się włączenie portfela przejętego Nordea Bank Polska SA oraz wzrost portfela kredytowego.

Wzrost wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego w 2014 roku w stosunku do 2013 roku o około 78,8% do poziomu 585,3 mln złotych wynika głównie z włączenia portfela obligacji korporacyjnych oraz ekspozycji z tytułu gwarantowania obligacji korporacyjnych przejętego portfela Nordea Bank Polska SA.

Wzrost wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej o ok. 20,3% wynika z połączenia Banku z Nordea Bank Polska SA.

Znaczącą część (97,5%) łącznego wymogu w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej stanowiły wymogi w zakresie funduszy własnych Banku (wykres 4.2).

Wykres 4.2

4.1. RYZYKO KREDYTOWE

Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz ryzyka kredytowego kontrahenta na dzień 31 grudnia 2014 roku w podziale na poszczególne klasy ekspozycji prezentuje tabela 4.2.

Tabela 4.2

STRUKTURA WYMOGU W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH NA RYZYKO KREDYTOWE
Grupa Kapitałowa Banku
2014

ŁĄCZNIE	13 883	100,0%
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	219	1,6%
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	172	1,2%
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	14	0,1%
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0,0%
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0,0%
Ekspozycje wobec instytucji	158	1,1%
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	4 414	31,8%
Ekspozycje detaliczne	4 446	32,0%
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	3 083	22,2%
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	824	5,9%
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	60	0,4%
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0,0%
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0,0%
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	1	0,0%
Ekspozycje kapitałowe	199	1,4%
Inne pozycje	293	2,1%
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0,0%

Najwyższy wymóg w zakresie funduszy własnych Grupa Kapitałowa jest zobowiązana utrzymywać na pokrycie ryzyka związanego z ekspozycjami wobec przedsiębiorców (31,8%), ekspozycjami detalicznymi (32,0%) i ekspozycjami zabezpieczonymi na nieruchomościach (22,2%), co wynika z dużego zaangażowania Banku w tych segmentach.

Wartość ekspozycji zabezpieczonych uznanymi typami zabezpieczeń umożliwiającymi redukcję wysokości wymogu w zakresie funduszy własnych wyniosła 5 164,8 mln złotych wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku (tabele 4.3 i 4.4).

Tabela 4.3

EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE GWARANCJAMI

Grupa Kapitałowa Banku
2014

ŁĄCZNIE	3 546
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	0
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	0
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	343
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0
Ekspozycje wobec instytucji	0
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	1 493
Ekspozycje detaliczne	1 400
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	102
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	209
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	0
Ekspozycje kapitałowe	0
Inne pozycje	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0

Tabela 4.4

EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE UZNANYMI ZABEZPIECZENIAMI FINANSOWYMI

Grupa Kapitałowa Banku
2014

ŁĄCZNIE	1 620
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	0
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	0
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	0
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0
Ekspozycje wobec instytucji	0
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	998
Ekspozycje detaliczne	50
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	27
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	545
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	0
Ekspozycje kapitałowe	0
Inne pozycje	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0

W ramach technik ograniczania ryzyka kredytowego Bank wykorzystuje gwarancje oraz zabezpieczenia finansowe – rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego (głównie zastawy rejestrowe na papierach wartościowych, nieodwołalne blokady środków na rachunku bankowym lub rachunku lokaty złożonej w Banku oraz wpłata środków pieniężnych na rachunek Banku). Bank stosuje kompleksową metodę uwzględniania zabezpieczeń finansowych, wykorzystującą korekty wartości zabezpieczeń. Poza zabezpieczeniami finansowymi i gwarancjami Bank wykorzystuje zabezpieczenia hipoteczne dla celów klasyfikacji ekspozycji do klas ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach.

Bank nie dokonywał sekurytyzacji aktywów, niemniej jednak w 2014 roku przeprowadził pakietowe sprzedaże wierzytelności bilansowych i pozabilansowych:

- 1) w I kwartale 2014 roku ponad 10 tysięcy wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym wierzytelności z tytułu kart kredytowych) o zadłużeniu ogółem 191,6 mln złotych, 0,5 mln EUR i 10,7 mln CHF oraz prawie 890 wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 107,9 mln złotych, 0,03 mln EUR i 0,4 mln CHF;
- 2) w II kwartale 2014 roku 182 wierzytelności detalicznych zabezpieczonych hipotecznie, zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 26,7 mln złotych, 0,2 mln EUR i 4,5 mln CHF, blisko 830 wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu 80,2 mln złotych, 0,1 mln EUR, 0,1 mln CHF i 0,6 tys. USD oraz 83 wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu 216 mln złotych, 2,8 mln EUR i 0,6 mln CHF;
- 3) w III kwartale 2014 roku ponad 7,2 tysiąca wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 159 mln PLN, 0,04 mln EUR, 4,8 mln CHF i 0,3 mln USD;
- 4) w IV kwartale 2014 roku 10,5 tysiąca wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka

„stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym wierzytelności z tytułu kart kredytowych) o zadłużeniu ogółem 146,8 mln złotych, 0,1 mln EUR, 3,8 mln CHF i 0,4 mln USD oraz ponad 1,1 tys. wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, o zadłużeniu ogółem 224 mln złotych, 0,1 tys. EUR, 3,1 mln CHF i 0,2 tys. USD oraz 54 wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zakwalifikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 115,5 mln złotych i 2,2 mln USD.

Łączna wartość bilansowa rezerw na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 1,8 mln złotych (na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosiła 2,1 mln złotych). W wyniku sprzedaży wierzytelności zostały przeniesione wszystkie ryzyka i korzyści, w związku z powyższym Grupa Kapitałowa zaprzestała ujmowania tych aktywów. Bank nie otrzymał papierów wartościowych z tytułu powyższych transakcji.

Poniższe tabele (tabele 4.5 i 4.6) prezentują informacje o wartości ekspozycji (przed i po zastosowaniu technik ograniczania ryzyka kredytowego), w podziale na klasy ekspozycji oraz stopnie jakości kredytowej kontrahenta na dzień 31 grudnia 2014 roku. Ponad 86,1% ekspozycji nie posiada stopnia jakości kredytowej. Wynika to z niewielkiej liczby podmiotów funkcjonujących na polskim rynku, które nie posiadają oceny wiarygodności kredytowej przyznanej przez uznane agencje ratingowe. Ekspozycje posiadające stopień jakości kredytowej to głównie: papiery wartościowe i należności wobec Skarbu Państwa oraz NBP, a także transakcje przeprowadzane z innymi bankami.

Tabela 4.5

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PRZED ZASTOSOWANIEM TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

Grupa Kapitałowa Banku

2014

	Stopień jakości kredytowej kontrahenta							Spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	1	2	3	4	5	6	brak			
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	0	33 377	0	0	0	0	1 049	394	6	34 826
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	0	71	661	0	0	0	9 218	75	0	10 025
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	0	0	0	0	0	0	641	0	0	641
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	876	1 826	669	76	0	289	2 353	12 968	-13 177	5 878
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	0	7	2 189	0	0	0	56 057	5 538	-4 599	59 193
Ekspozycje detaliczne	0	0	0	0	0	0	76 160	261	0	76 421
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	44 272	59	-8	44 322
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	0	0	0	0	0	0	8 689	184	-74	8 799
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0	0	0	0	0	0	443	14	39	496
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	0	0	0	0	0	0	0	18	0	18
Ekspozycje kapitałowe	0	0	0	0	0	0	1 802	408	-1 050	1 160
Inne pozycje	0	0	0	0	0	0	15 704	656	77	16 437
Razem	876	35 281	3 519	76	0	289	216 386	20 574	-18 784	258 216

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

Tabela 4.6

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PO ZASTOSOWANIU TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

	Grupa Kapitałowa Banku							Spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	2014									
	PKO Bank Polski SA									
Stopień jakości kredytowej kontrahenta										
	1	2	3	4	5	6	brak			
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	0	33 377	0	0	0	0	3 831	394	6	37 608
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	0	71	661	0	0	0	9 756	75	0	10 563
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	0	0	0	0	0	0	298	0	0	298
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	876	1 826	669	76	0	289	1 782	12 968	-13 177	5 308
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	0	7	2 189	0	0	0	53 999	5 392	-4 599	56 989
Ekspozycje detaliczne	0	0	0	0	0	0	74 833	257	0	75 090
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	44 148	59	-8	44 198
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	0	0	0	0	0	0	8 167	175	-74	8 268
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0	0	0	0	0	0	443	14	39	496
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	0	0	0	0	0	0	0	18	0	18
Ekspozycje kapitałowe	0	0	0	0	0	0	1 802	408	-1 050	1 160
Inne pozycje	0	0	0	0	0	0	15 704	656	77	16 437
Razem	876	35 281	3 519	76	0	289	214 763	20 415	-18 784	256 433

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych uwzględniająca techniki ograniczania ryzyka kredytowego

W procesie wyliczania wymogów w zakresie funduszy własnych Bank wykorzystuje oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez następujące zewnętrzne instytucje wiarygodności kredytowej (agencje ratingowe):

- 1) Moody's Investors Service,
- 2) Standard and Poor's Ratings Services,
- 3) Fitch Ratings.

Proces przenoszenia oceny emitenta i emisji na pozycje spoza portfela handlowego na potrzeby wyliczania wymogów w zakresie funduszy własnych jest zgodny z przepisami Rozporządzenia CRR, Części III, Tytuł II, Rozdział 2. Przy wyliczaniu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta Bank wykorzystuje kompensowanie umowne zgodnie z Rozporządzeniem CRR. (art. 295-298).

4.2. RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe Grupy Kapitałowej Banku jest determinowane przede wszystkim przez Bank. Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego Grupy Kapitałowej jest wyliczany zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR. Do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka walutowego i ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych Bank stosuje metody podstawowe. Do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka cen towarów oraz ryzyka instrumentów kapitałowych Bank stosuje metody uproszczone. Do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych Bank wykorzystuje metodę zaktualizowanego średniego okresu zwrotu.

Największy udział w wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego w Grupie Kapitałowej w roku 2014 występował dla wymogu z tytułu ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych (74,8%) i wynika głównie ze wzrostu zobowiązań z tytułu gwarantowania emisji obligacji korporacyjnych. Kolejnym, istotnym co do udziału,

rodzajem wymogu w zakresie funduszy własnych jest wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych (24,9%) (tabela 4.7).

Tabela 4.7

**WYMÓG W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH
Z TYTUŁU RYZYKA RYNKOWEGO**

	2014	
	Grupa Kapitałowa	Bank
Ryzyko szczególne instrumentów dłużnych	438	453
Ryzyko ogólne instrumentów dłużnych	146	148
Ryzyko instrumentów kapitałowych	0	0
Ryzyko cen towarów	0	0
Ryzyko walutowe	0	0
Ryzyko pozycji w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania	1	1
Razem	585	602

Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka walutowego wyniósł zero, gdyż całkowita pozycja walutowa nie przekraczała 2% funduszy własnych Banku. Na koniec 2014 roku Bank nie posiadał otwartej pozycji na ryzyko cen towarów, więc wymóg w zakresie funduszy własnych z tego tytułu wyniósł zero.

4.3. RYZYKO OPERACYJNE

W związku z uzyskaniem zgody KNF na stosowanie zaawansowanego podejścia do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Bank od 31 grudnia 2012 roku wylicza wymóg zgodnie z podejściem AMA. W październiku 2014 roku Bank uzyskał zgodę KNF na wprowadzenie znacznego rozszerzenia podejścia AMA, stosowanego do wyliczenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego, przez ujęcie w tym podejściu dodatkowej części działalności powstałej w wyniku połączenia z Nordea Bank Polska SA. Dla spółek Grupy Kapitałowej stosowane jest podejście wskaźnika bazowego (BIA). Wartość wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne Grupy Kapitałowej wyniosła 759,2 mln złotych (w tym 655,4 mln złotych stanowił wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Banku). W porównaniu z rokiem 2013 wartość ta była większa dla Grupy Kapitałowej o 128,3 mln złotych czego przyczyną jest uwzględnienie połączenia Banku z Nordea Bank Polska SA.

Tabela 4.8

WYMÓG W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH
Z TYTUŁU RYZYKA OPERACYJNEGO
2014

	Bank	Spółki	Grupa Kapitałowa Banku
Razem	655	104	759
Podejście Wskaźnika Bazowego - BIA	0	104	104
Podejście Zaawansowane - AMA	655	0	655

5. AKTYWA WOLNE OD OBCIĄŻEŃ

Poniższa tabela przedstawia informacje na temat aktywów obciążonych Grupy Kapitałowej Banku.

Dany składnik aktywów jest traktowany jako obciążony, jeżeli został on zastawiony lub podlega jakiegokolwiek formie

ustaleń mających na celu zabezpieczenie lub wsparcie jakości kredytowej transakcji bilansowej lub pozabilansowej, z której nie może on zostać swobodnie wycofany (np. w celu zastawiania dla potrzeb finansowania).

Tabela 5.1

AKTYWA OBCIĄŻONE I NIEOBCIĄŻONE

2014

Grupa Kapitałowa Banku

	Wartość bilansowa aktywów obciążonych	Wartość godziwa aktywów obciążonych	Wartość bilansowa aktywów nieobciążonych	Wartość godziwa aktywów nieobciążonych
Razem	15 643	-	231 685	-
Instrumenty kapitałowe	0	0	328	308
Dłużne papiery wartościowe	2 258	2 258	40 078	34 873
Inne aktywa	13 385	-	191 279	-

6. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

Grupa Kapitałowa wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z Rozporządzeniem CRR, CRD IV oraz uchwałą nr 258/2011 KNF z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy Kapitałowej oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny Grupie Kapitałowej Banku w 2014 roku był szacowany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- 1) ryzyka kredytowego (w zakresie ryzyka niewypłacalności, ryzyka koncentracji oraz ryzyka rozmycia),
- 2) ryzyka walutowego,
- 3) ryzyka stopy procentowej,
- 4) ryzyka płynności,
- 5) ryzyka operacyjnego,
- 6) ryzyka biznesowego (obejmującego ryzyko strategiczne).

Materializacja ryzyka zmian makroekonomicznych, ryzyka modeli, ryzyka braku zgodności oraz ryzyka utraty reputacji znajduje odzwierciedlenie w oszacowaniach kapitału wewnętrznego na pokrycie rodzajów ryzyka: kredytowego, stopy procentowej, walutowego, płynności, operacyjnego i biznesowego.

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności spółek Grupy Kapitałowej Banku. Przyjęte jest ostrożne podejście do agregacji ryzyk i nie wykorzystuje się efektu dywersyfikacji.

Wysokość kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności ustala się dla ekspozycji obciążonych ryzykiem kredytowym na poziomie straty nieoczekiwanej dla portfela ekspozycji, objętych portfelowymi miarami ryzyka i wylicza się zgodnie z modelem wartości zagrożonej. Nieoczekiwana strata kredytowa (UL) jest różnicą pomiędzy wysokością wartości narażonej na ryzyko (CVaR) oraz wysokością straty oczekiwanej (EL). Dla portfeli kredytowych nieobjętych portfelowymi miarami ryzyka przyjmuje się, że kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego jest równy wymogowi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego obliczonemu zgodnie metodami określonymi w Rozporządzeniu CRR i CRD IV.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego koncentracji ustala się jako iloczyn:

- 1) mnożników narzutu kapitału wewnętrznego dla każdego z istotnych rodzajów ryzyka koncentracji i
- 2) kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności.

Wysokość kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe niewypłacalności kontrahentów będących instytucją finansową, krajem lub bankiem centralnym wyznacza się w oparciu o ekwiwalent bilansowy transakcji bilansowych i pozabilansowych. W zależności od posiadanego ratingu ekspozycje zalicza się do poszczególnych stopni, jakości kredytowej i przypisuje odpowiednią wagę ryzyka wyliczoną w oparciu o metody wewnętrzne.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego rozmycia ustala się jako iloczyn mnożnika narzutu kapitału wewnętrznego dla klientów w portfelu zagrożonym ryzykiem rozmycia oraz kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności. Wartość mnożnika narzutu kapitału wewnętrznego dla ryzyka kredytowego rozmycia jest ustalana na podstawie ratingu portfela wiarytelności klienta zagrożonego ryzykiem rozmycia.

Do obliczenia kapitału wewnętrznego z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego stosowana jest metoda wartości zagrożonej z uwzględnieniem wyników testów warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka płynności obejmuje oszacowany łączny koszt związany z szybkim upłynieniem portfela papierów wartościowych w celu pokrycia *stress-testowych* wpływów środków oraz koszt pozyskania dodatkowych środków w celu sfinansowania aktywów płynnych w wartości brakującej do wymaganego w Banku poziomu aktywów płynnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego Banku jest równy poziomowi ryzyka operacyjnego Banku obliczonemu przy wykorzystaniu podejścia AMA. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego spółek Grupy Kapitałowej przyjmowany jest:

- 1) dla spółek Grupy Kapitałowej Banku prowadzących działalność finansową – w wysokości dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego wyliczanego zgodnie z podejściem wskaźnika bazowego,
- 2) dla spółek Grupy Kapitałowej Banku prowadzących działalność niefinansową – w wysokości maksymalnej z ostatnich 3 lat wartości rocznych strat z tytułu ryzyka operacyjnego, poniesionych przez daną spółkę.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego Banku wyznacza się na podstawie analizy historycznej zmienności odchyłek zrealizowanych przychodów biznesowych netto od wartości prognozowanych zgodnie z koncepcją wyniku narażonego na ryzyko (*Earnings at Risk*).

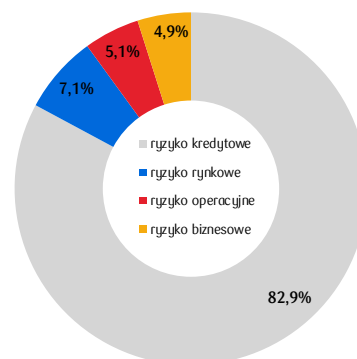
Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego spółek Grupy Kapitałowej ustala się jako iloczyn współczynnika naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego i łącznego kapitału wewnętrznego spółki bez kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego.

Współczynnik naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego dla spółek Grupy Kapitałowej wyznacza się jako relację kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego Banku do łącznego kapitału wewnętrznego Banku bez kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%.

Poniższy wykres obrazuje strukturę kapitału wewnętrznego, w podziale na poszczególne rodzaje ryzyka, oszacowaną na dzień 31 grudnia 2014 roku dla Grupy Kapitałowej.

Wykres 6.1
STRUKTURA KAPITAŁU WEWNĘTRZNEGO
GRUPY KAPITAŁOWEJ

Alokacja łącznego kapitału wewnętrznego jest przeprowadzana w podziale na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej.

W celu oszacowania kwoty kapitału niezbędnej do prowadzenia bezpiecznej działalności w warunkach dekonunktury, w Banku przeprowadzane są testy warunków skrajnych.

7. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa to proces mający na celu zapewnienie, przy określonym poziomie tolerancji na ryzyko, iż poziom ryzyka podejmowanego przez Bank oraz Grupę Kapitałową związanego z rozwojem działalności biznesowej może zostać pokryty posiadanym kapitałem w określonym horyzoncie czasowym. Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje w szczególności przestrzeganie obowiązujących norm nadzorczych i określonego w Banku oraz Grupie Kapitałowej poziomu tolerancji na ryzyko, proces planowania kapitałowego, w tym polityki dotyczącej źródeł pozyskiwania kapitału.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową Grupy Kapitałowej obejmuje:

- 1) identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- 2) szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- 3) monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- 4) dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej dla celów analiz rentowności,
- 5) wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszeń funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

- 1) łączny współczynnik kapitałowy (TCR), którego minimalny poziom wymagany przez Rozporządzenie CRR nie może być niższy niż 8%,
- 2) współczynnik kapitału Tier 1, którego minimalny poziom wymagany przez Rozporządzenie CRR nie może być niższy niż 6%,
- 3) współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1), którego minimalny poziom wymagany przez Rozporządzenie CRR nie może być niższy niż 4,5%,
- 4) relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego, której dopuszczalny minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 1,0.

Zgodnie z rekomendacją KNF łączny współczynnik kapitałowy powinien nie być niższy niż 12%, a współczynnik kapitału Tier 1 nie mniejszy niż 9%.

W związku z oczekiwaniami KNF (stanowisko z dnia 2 grudnia 2014 roku oraz pismo z dnia 5 grudnia 2014 roku) banki (ze znaczącym udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego), aby mogły wypłacić dywidendę w wysokości do 50% zysku netto za 2014 rok muszą spełnić wszystkie poniższe kryteria:

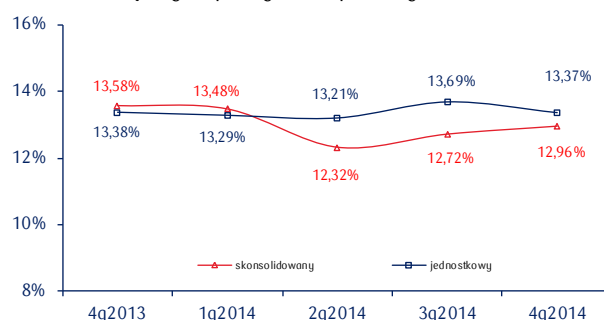
- 1) bank nie jest objęty programem postępowania naprawczego,
- 2) współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET 1) wyższy od 12%,
- 3) łączny współczynnik kapitałowy (TCR) wyższy od 12,5%,

- 4) ocena BION: ogólna wynosi 1 lub 2,
- 5) ocena BION za poziom ryzyka kapitałowego nie gorsza niż 2.

PKO Bank Polski SA w 2014 roku kontynuował działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniego bufora kapitałowego, jak też utrzymywał i wzmacniał swoją pozycję płynnościową. Na koniec 2014 roku Bank spełniał kryteria określone przez KNF uprawniające do wypłaty dywidendy w wysokości do 50% zysku wypracowanego w 2014 roku.

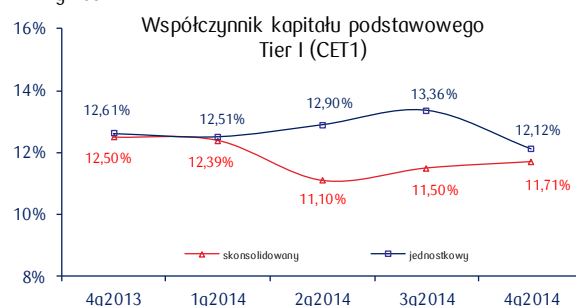
Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu łącznego współczynnika kapitałowego Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 7.1 Łączny współczynnik kapitałowy

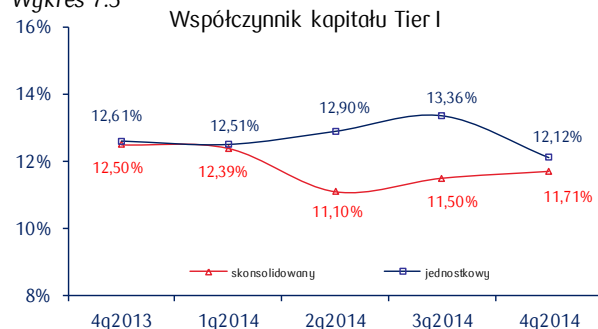
Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika kapitału podstawowego Tier 1 I Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 7.2

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika kapitału Tier I Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 7.3

W 2014 roku wartość miar adekwatności kapitałowej utrzymywała się powyżej limitów wewnętrznych, zewnętrznych, a także powyżej wartości minimalnych rekomendowanych przez KNF.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej spadł o 0,6 p.p. do poziomu 12,96% co było spowodowane głównie wzrostem wymogu kapitałowego w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego o około 2,3 miliarda złotych (wynikającym głównie z włączenia portfela Nordea Bank Polska SA oraz istotnym wzrostem portfela kredytowego). Na dzień 31 grudnia 2014 roku współczynnik kapitałowy Banku wyniósł 13,37%.

W 2014 roku Bank uczestniczył, wraz z innymi bankami, w europejskich testach warunków skrajnych przeprowadzanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) w ścisłej współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego. Wyniki testów zostały opublikowane w październiku 2014 roku. W każdym ze scenariuszy, nawet najbardziej skrajnym, rezultaty Banku znacząco przekraczały wymagane wskaźniki adekwatności kapitałowej.

PKO Bank Polski wdrożył postanowienia tzw. Bazylei III zaimplementowanych w europejskim prawodawstwie Pakietem CRD IV/CRR składającym się z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (*Capital Requirements Directive IV, CRD IV*) oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Rozporządzenie CRR).

8. ZASADY USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE (MATERIAL RISK TAKERS)

Zgodnie z wymogami CRD IV i Rozporządzenia nr 604/2014 z dnia 4 marca 2014 roku.¹³ Bank wdrożył zasady ustalania zmiennych składników wynagrodzeń poprzez uchwały:

- 1) Rady Nadzorczej – politykę zmiennych składników wynagrodzeń pod nazwą „Zasady zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku” (stanowiące podstawę wydania kolejnych regulacji) oraz „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”,
- 2) Zarządu – „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla osób zajmujących stanowiska kierownicze”.

Zasady zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu wdrożyły także Rady Nadzorcze wybranych spółek zależnych PKO Banku Polskiego SA – PKO Leasing SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, oraz PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA. Ponadto w spółce PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA w 2014 roku zasadami zmiennych składników wynagrodzeń objęci byli pracownicy na wybranych stanowiskach kierowniczych.

8.1. PROCES USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ

Przy opracowywaniu ww. dokumentów, w tym polityki zmiennych składników wynagrodzeń, brali udział eksperci i kadra menedżerska Banku z: Departamentu Zarządzania Personelem i Efektywnością (zasady premiowania i nagradzania), Centrum Kadr i Płac (prawo pracy), Departamentu Planowania i Kontrolingu (planowanie, nakładanie i rozliczanie celów finansowych), Departamentu Prawnego (zgodność pod względem prawnym).

W zakresie przygotowania polityki Bank korzystał z usług konsultanta zewnętrznego, firmy doradczej PwC Polska. Przy aktualizacji polityki Bank wspierała firma doradcza EY Polska. Politykę modyfikuje Rada Nadzorcza na podstawie rekomendacji Zarządu i z wykorzystaniem opinii Komitetu ds. Wynagrodzeń.

8.2. KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ

W Banku został powołany Komitet ds. Wynagrodzeń w celu wspierania Rady Nadzorczej w wykonywaniu jej statutowych obowiązków oraz zadań wynikających z przepisów prawa. Komitet ds. Wynagrodzeń wydaje opinie na temat polityki zmiennych składników wynagrodzeń wysokości i składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, w tym wynagrodzeń zasadniczych i zmiennych członków Zarządu.

Komitet ds. Wynagrodzeń odpowiada w szczególności za realizację następujących zadań:

- 1) opiniowanie, podlegających zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą, ogólnych zasad polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze,
- 2) dokonywanie okresowego przeglądu ogólnych zasad polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze na podstawie raportu Departamentu Audytu Wewnętrznego,
- 3) analizowanie i opiniowanie zasad wynagradzania członków Zarządu oraz wysokości ich wynagrodzenia,
- 4) opiniowanie i monitorowanie wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze związane z zarządzaniem ryzykiem oraz zachowaniem zgodności działania Banku z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi.

W 2014 roku odbyły się 4 posiedzenia Komitetu ds. Wynagrodzeń.

W skład Komitetu ds. Wynagrodzeń powołani zostali następujący członkowie Rady Nadzorczej Banku:

- 1) Przewodniczący – Tomasz Zganiacz,
- 2) Wiceprzewodniczący – Jerzy Góra,
- 3) Członkowie – Jarosław Klimont, Elżbieta Mączyńska-Ziemacka, Marek Mroczkowski.

8.3. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT CECH CHARAKTERYSTYCZNYCH SYSTEMU ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ

Zasady oraz wydane na ich podstawie Regulaminy wynagrodzeń opisują tryb przyznawania osobom na stanowiskach kierowniczych i członkom Zarządu zmiennych składników wynagrodzeń powiązanych z wynikami i efektami pracy – w tym nagród za szczególne osiągnięcia w pracy oraz premii.

Podstawą przyznania zmiennych składników wynagrodzeń są przede wszystkim cele premiowe nadawane w ramach zarządzania przez cele - *Management by Objectives (MBO)*:

- 1) Nadawane cele mają zagwarantować uwzględnienie cyklu koniunkturalnego Banku oraz ryzyka związanego z prowadzoną przez Bank działalnością. Ryzyko uwzględniane jest poprzez zarówno ustalenie odpowiednich, wrażliwych na ryzyko kryteriów oceny efektywności pracy, jak i redukcję lub brak premii w przypadku pogorszonych wyników finansowych, straty Banku lub pogorszenia innych zmiennych (malus).
- 2) Cele gwarantując:
  - a) motywowanie do takiej pracy i zachowań, aby Bank osiągał w długim horyzoncie czasowym jak najlepsze, stabilne wyniki finansowe,
  - b) wspieranie prawidłowego i skutecznego zarządzania ryzykiem i zniechęcanie do podejmowania nadmiernego ryzyka, wykraczającego poza zaakceptowaną przez Bank skłonność do ryzyka,
  - c) wspieranie realizacji strategii działalności oraz ograniczanie konfliktu interesów.
- 3) Kryteria oceny realizacji celów przez osobę zajmującą stanowisko kierownicze, w tym członka Zarządu, obejmują w szczególności:

¹³ Rozporządzenie delegowane nr 604/2014 z dnia 4 marca 2014 roku. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych w odniesieniu do kryteriów jakościowych i właściwych kryteriów ilościowych ustalania kategorii pracowników, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka instytucji (RTS).

- a) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny Banku tak, aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- b) efekt pracy danej osoby zajmującej stanowisko,
- c) efekt pracy nadzorowanego obszaru, jednostek lub komórek organizacyjnych Centrali,
- d) wynik Banku w obszarze odpowiedzialności danej osoby, z uwzględnieniem wyników całego Banku.

W konstrukcji struktury mierników efektywności zestawione są różne rodzaje KPI, w szczególności wskaźniki ilościowe i efektywnościowe wynikające z posiadanych danych systemowych oraz spójne ze specyfiką organizacji. Wszystkie mierniki efektywnościowe są sparametryzowane i mają charakter mierzalny. Z uwagi na charakter danego stanowiska kierowniczego, określana jest różna proporcja udziału poszczególnych poziomów oceny oraz wagi ww. rodzajów KPI. Zastosowano odpowiedzialność za długoterminowe wyniki finansowe korygowane o ryzyko i koszty z różną konstrukcją celu w zależności od specyfiki realizowanych zadań.

Wskaźniki premiowe dla członków Zarządu określają Regulaminy, natomiast dla osób na stanowiskach kierowniczych w Banku decyduje Prezes Zarządu.

Kwota premii:

- 1) członek Zarządu może zmieniać się na plus albo na minus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów MbO w relacji do stopnia realizacji celów wyznaczonych w rocznej Nocie Banku (zestaw kluczowych wskaźników zarządczych Banku) na dany rok kalendarzowy,
- 2) osoby na stanowisku kierowniczym w Banku może zmieniać się na plus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów MbO w relacji do stopnia realizacji celów wyznaczonych w rocznej Nocie Banku na dany rok kalendarzowy.

Zmienne składniki wynagrodzeń za dany okres oceny (rok kalendarzowy) przyznawane są na podstawie Regulaminów, po rozliczeniu celów premiowych, w formie:

- 1) nieodroczonej - w wysokości 60% wynagrodzenia zmiennego (w pierwszym roku po okresie oceny),
- 2) odroczonej - w wysokości 40% wynagrodzenia zmiennego (w równych ratach w kolejnych trzech latach po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę według aktualizowanego kursu cen akcji Banku jest dokonywane po okresie retencyjnym i w przypadku wynagrodzenia odroczonego - po okresie odroczenia).

Gdyby kwota wynagrodzenia zmiennego za dany rok przekroczyła 1 mln złotych odroczeniu podlega 400 tys. złotych plus 60% z nadwyżki ponad kwotę 1 mln złotych.

Wynagrodzenia zmienne, z uwzględnieniem wzrostu o wskaźnik korygujący, podlegają ograniczeniom w zakresie możliwej do przyznania kwoty maksymalnej - nie mogą przekroczyć 100% rocznego wynagrodzenia stałego dla stanowisk kierowniczych i 70% dla członków Zarządu Banku. Na wniosek Rady Nadzorczej Banku ww. limit wynagrodzenia zmiennego dla pracowników nie będących członkami Zarządu może zostać podniesiony maksymalnie do poziomu 200% wynagrodzenia stałego na stanowiskach bankowości

inwestycyjnej - pod warunkiem zatwierdzenia przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy, zgodnie z wymogami CRD IV.

Każdy z naliczonych składników wynagrodzenia zmiennego może zostać obniżony w następnym:

- 1) naruszenia obowiązków pracowniczych,
- 2) uchybień w przestrzeganiu przepisów prawa lub standardów obsługi klientów,
- 3) nieprawidłowego wykonywania wyznaczonych zadań służbowych,
- 4) zachowań w stosunku do innych pracowników naruszających zasady współżycia społecznego.

W przypadku członków Zarządu warunkiem przyznania i uruchomienia wypłat wynagrodzeń zmiennych jest zatwierdzenie przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy sprawozdania finansowego za dany okres oceny.

W przypadku:

- 1) znacznego pogorszenia się wyników Banku z powodu:
  - a) powstania straty bilansowej lub powstania groźby wystąpienia straty bilansowej,
  - b) powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności lub utraty płynności,
- 2) ustalenia, że nastąpiła znacząca negatywna zmiana w kapitale własnym,
- 3) naruszenia przepisu prawa, regulaminów, procedur lub obowiązków wynikających ze stosunku zatrudnienia osoby zajmującej stanowisko kierownicze oraz członka Zarządu lub popełnienia przezeń istotnych błędów, np. postępowanie niezgodne z wewnętrznym kodeksem postępowania, wytycznymi dotyczącymi zgodności lub podstawowymi wartościami, szczególnie w obszarach zarządzania ryzykiem,
- 4) korekty realizacji i stopnia realizacji wyników lub celów osób zajmujących stanowisko kierownicze oraz członków Zarządu,
- 5) pogorszenia wyników nadzorowanych lub kierowanych przez ww. osoby jednostek lub komórek organizacyjnych
- 6) przyznania wynagrodzenia zmiennego na podstawie nieprawidłowych, wprowadzających w błąd informacji lub w wyniku oszustwa danej osoby zajmującej stanowisko kierownicze lub członka Zarządu

możliwe jest zastosowanie - odpowiednio przez Radę Nadzorczą lub Zarząd - rozwiązania typu malus obniżającego wielkość należnego wynagrodzenia zmiennego odroczonego w kolejnych okresach rozliczeniowych.

Rada Nadzorcza w stosunku do członków Zarządu oraz Zarząd w stosunku do osób na stanowiskach kierowniczych może także przed każdą wypłatą wynagrodzeń zmiennych podjąć decyzję o ewentualnym proporcjonalnym ograniczeniu wysokości środków na te wynagrodzenia uwzględniając:

- 1) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny Banku, tak aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- 2) wpływ na koszt kapitału, by wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości zachowania odpowiedniej bazy kapitałowej,
- 3) pożądany profilu ryzyka Banku,
- 4) wyniki finansowe Banku w odniesieniu do długoterminowych planów rozwoju.

Dane ilościowe w zakresie zmiennych składników wynagrodzeń zostaną opublikowane w maju 2015 roku.

8.4. OCENA CZŁONKÓW ORGANU ZARZĄDZAJĄCEGO

Ocena członków organu zarządzającego jest przeprowadzana podczas rekrutacji przez Radę Nadzorczą. Weryfikowane są następujące obszary: wiedza, doświadczenie, kompetencje, umiejętności oraz informacja o niekaralności.

Ponadto raz do roku odbywa się ocena członków organu zarządzającego przez zewnętrzną firmę doradczą. Ocenie podlegają indywidualne kompetencje jak również kompetencje Zarządu jako całość.

8.5. LICZBA STANOWISK DYREKTORSKICH ZAJMOWANYCH PRZEZ CZŁONKÓW ORGANU ZARZĄDZAJĄCEGO

Pod pojęciem „członków organu zarządzającego” należy rozumieć członków Zarządu i Rady Nadzorczej. Wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku było 9 członków Rady Nadzorczej i 7 członków Zarządu.

9. SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

AMA (Advanced Measurement Approach) – zaawansowane podejście do pomiaru ryzyka operacyjnego do wyznaczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z rozporządzeniem CRR.

Bazyła III – zbiór przepisów zewnętrznych określających nowe podejście do kalkulacji wymogów kapitałowych i zarządzania ryzykiem w bankach; w szczególności określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające Rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (zwanej „Rozporządzeniem CRR”), aktach wykonawczych do Rozporządzenia CRR, w aktach prawa krajowego transponujących postanowienia Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (zwanej „Dyrektywą CRD IV”).

CCF (Credit Conversion Factor) – współczynnik konwersji kredytowej dla części pozabilansowych ekspozycji.

CIRS (Currency Interest Rate Swap) – walutowa transakcja zamiany stóp procentowych.

CET 1 Ratio (Common Equity Tier 1 Ratio) – iloraz funduszy podstawowych (Tier 1) z wyłączeniem instrumentów hybrydowych i sumy wymogów kapitałowych, przemnożony przez 8%. Minimalny dopuszczalny poziom współczynnika Common Equity Tier 1 Ratio zgodnie z wytycznymi zewnętrznymi (EBA) oraz ze Strategią zarządzania ryzykiem bankowym w PKO Banku Polskim SA wynosi 9%.

CRD I (Capital Requirements Directive) – Dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 roku w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe.

CRD II – dyrektywa 2009/111/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 roku zmieniająca dyrektywę 2006/48/WE, 2006/49/WE i 2007/64/WE.

CRD III – dyrektywa 2010/76/WE z dnia 24 listopada 2012 roku w sprawie zmiany Dyrektyw 2006/48/WE i 2006/49/WE dotycząca wymogów kapitałowych w zakresie portfela handlowego i resekurytyzacji oraz przeglądu nadzorczego polityki wyagrodzeń.

CRD IV – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE.

CSA (Credit Support Annex) – umowa zabezpieczająca – załącznik do umowy ramowej.

Cząstkowa kontraktowa luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym.

Cząstkowa urealniona luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym z uwzględnieniem urealnienia ich terminu zapadalności (wymagalności).

DDS – dostępne do sprzedaży – rodzaj portfela papierów wartościowych zgodnie z MSR.

Duże zaangażowanie – zaangażowanie Banku wobec jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Banku.

EaR (Earnings at risk) – określa maksymalne odchylenie przychodów biznesowych netto od wartości oczekiwanej przy założonym poziomie ufności w określonym horyzoncie czasowym.

Ekspozycja kredytowa – suma składników aktywów stanowiących, udzielone zobowiązanie pozabilansowe lub zawarta transakcja pozabilansowa (pochodna).

FRA (Forward Rate Agreement) – kontrakt terminowy na stopę procentową.

FX Swap – swap walutowy.

IBNR (incurred but not reported) – metoda grupowa szacowania utraty wartości ekspozycji kredytowych.

IRB (Internal Ratings Based Approach) – metoda wewnętrznych ratingów stosowana do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego.

IRS (Interest Rate Swap) – transakcja zamiany stóp procentowych.

ISDA (International Swap and Derivatives Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Dealerów Swapowych.

ISMA (International Securities Market Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynku Papierów Wartościowych.

Kapitał wewnętrzny – oszacowana przez bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w jego działalności oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Kluczowe wskaźniki ryzyka (Key Risk Indicator – KRI) – miernik ryzyka operacyjnego istotny dla danego obszaru, aplikacji lub procesu.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego.

Kluczowe wskaźniki efektywności – (Key Performance Indicators – KPI) – finansowe i niefinansowe wskaźniki stosowane jako mierniki w procesach pomiaru stopnia realizacji celów organizacji.

Korekta CVA (Credit Value Adjustment) – korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca ryzyko kredytowe kontrahenta.

Korekta DVA (Debt Value Adjustment) – korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca własne ryzyko kredytowe Banku.

LMA (Loan Market Association) – Stowarzyszenie Rynku Kredytowego.

LDA (Loss Distribution Approach) – podejście polegające na wykorzystaniu danych historycznych o zdarzeniach operacyjnych wewnętrznych jak i zewnętrznych oraz informacji o kształtowaniu się czynników otoczenia biznesowego do statystycznego pomiaru ryzyka operacyjnego.

LGD (Loss Given Default) – strata ponoszona przez Bank w przypadku wystąpienia niewypłacalności klienta.

MSR – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości.

NBP – Narodowy Bank Polski.

Outsourcing – korzystanie z zasobów zewnętrznych.

PKD – Polska Klasyfikacja Działalności.

Portfel bankowy - obejmuje operacje niezaliczone do portfela handlowego, w szczególności związane z udzielaniem kredytów, pożyczek, składaniem lokat i przyjmowaniem depozytów, wykonywanych w ramach podstawowej działalności banku lub w celu zarządzania płynnością oraz ryzykiem stopy procentowej.

Portfel handlowy - wszystkie pozycje w instrumentach finansowych i w towarach, które to pozycje instytucja przeznacza do obrotu lub do celów zabezpieczenia pozycji przeznaczonych do obrotu.

Poziom ufności – prawdopodobieństwo, wyrażone najczęściej procentowo, z jakim analizowana zmienna (strata banku) nie przekroczy określonej wartości.

Pozycja indywidualna dla danej waluty obcej (pozycja walutowa) – różnica sumy aktywów w danej walucie, pozabilansowych zobowiązań otrzymanych i aktywów indeksowanych do tej waluty obcej oraz sumy pasywów w tej walucie, pozabilansowych zobowiązań udzielonych i pasywów indeksowanych do tej waluty obcej.

Prawdopodobieństwo niewypłacalności (Probability of Default - PD) – statystycznie oszacowane prawdopodobieństwo wystąpienia niewypłacalności kredytobiorcy w skali roku (określa poziom ryzyka kredytowego związanego z portfelem, które zmaterializuje się w przyszłości).

Punkt odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego) bądź klasa ratingu klienta oraz klasa ratingu łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej.

Reasekuracja bierna jest umową, w której zakład ubezpieczeń/reasekuracji ceduje (odstępuje) całość lub część ubezpieczonego ryzyka innemu zakładowi ubezpieczeń/reasekuracji.

Reasekuracja fakultatywna – umowa zawierana i negocjowana indywidualnie dla danej umowy ubezpieczenia lub danego ryzyka, w której Zakład każdorazowo podejmuje decyzję o ewentualnym scedowaniu ryzyka, w tym jego wysokości, a Reasekurator każdorazowo podejmuje decyzję o przyjęciu tego ryzyka.

Reasekurator – zakład ubezpieczeń lub zakład reasekuracji, który przyjmuje ryzyko od zakładu ubezpieczeń.

Rekomendacja – dokument przygotowany przez Komisję Nadzoru Finansowego określający listę najlepszych praktyk i zaleceń dla banków.

Rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie dla danej waluty.

Ryzyko biznesowe – ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany; obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Ryzyko braku zgodności – ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się banku, pracowników banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, przepisów wewnętrznych banku oraz przyjętych przez bank standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych – ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen towarów – ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

Ryzyko kredytowe koncentracji – ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania banku wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależy od wspólnego czynnika (np. sytuacji w branży, położenia geograficznego, powiązań pomiędzy podmiotami gospodarczymi itd.).

Ryzyko kredytowe – ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec banku lub ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań.

Ryzyko kapitałowe – ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank działalności i ekspozycji na ryzyko, a tym samym niewystarczających do absorpcji strat nieoczekiwanych z uwzględnieniem planów rozwoju i sytuacji skrajnych.

Ryzyko modeli – możliwość poniesienia negatywnych skutków finansowych lub reputacyjnych w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli.

Ryzyko operacyjne – jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych obejmuje ryzyko prawne, nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków.

Ryzyko przedzliczeniowe – ryzyko utraty zdolności kredytowej kontrahenta w trakcie trwania transakcji zawartej z bankiem.

Ryzyko ubezpieczeniowe – ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny i tworzenia rezerw (w szczególności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych).

Ryzyko utraty reputacji – ryzyko pogorszenia reputacji wśród klientów, kontrahentów, inwestorów, organów nadzoru i kontroli oraz opinii publicznej, na skutek decyzji biznesowych Banku, zdarzeń operacyjnych, przypadków braku zgodności lub innych zdarzeń.

Ryzyko rozliczenia – ryzyko wynikające z możliwości niewypełnienia przez kontrahenta zobowiązań w momencie rozliczenia kontraktu

Ryzyko stopy procentowej – ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Ryzyko walutowe – ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych walutach.

Ryzyko zmian makroekonomicznych – ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.

Rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego – technika ograniczania ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego z tytułu ekspozycji banku wynika z prawa tego banku – w przypadku niewykonania zobowiązania przez kontrahenta, niewypłacalności, upadłości lub innego dotyczącego kontrahenta zdarzenia kredytowego określonego w dokumentacji transakcji oraz jeśli jest to konieczne depozytariusza przechowującego zabezpieczenie – do upłynnienia, dokonania transferu lub przejęcia, bądź zatrzymania określonych aktywów lub kwot.

Skumulowana kontraktowa luka płynności – suma wszystkich cząstkowych kontraktowych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *a*'vista do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana kontraktowa luka płynności.

Skumulowana urealniona luka płynności – suma wszystkich cząstkowych urealnionych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *a*'vista do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana urealniona luka płynności.

Strata nieoczekiwana (*Unexpected Loss, UL*) – różnica pomiędzy wartością zagrożoną ryzykiem kredytowym a stratą oczekiwaną.

Strata oczekiwana (*Expected Loss, EL*) – statystycznie oszacowana wartość średniej (oczekiwanej) straty z tytułu ryzyka kredytowego, jaką bank spodziewa się ponieść na portfelu w ciągu jednego roku.

Strategiczny limit tolerancji – dopuszczalny poziom ryzyka określony przez Zarząd.

Metoda ratingowa – metoda oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych przy udzielaniu lub zmianie istotnych warunków transakcji kredytowej oraz w okresie realizacji transakcji kredytowej.

Metoda scoringu aplikacyjnego – metoda oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów na podstawie ocen scoringowych zgodnie z informacjami dostarczonymi przez klienta.

System scoringu behawioralnego – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów głównie na podstawie transakcji występujących na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym służące do wyznaczania limitów kredytów odnawialnych.

Testy warunków skrajnych (analiza szokowa) – narzędzie zarządzania ryzykiem służące do oceny potencjalnego wpływu na sytuację banku określonego zdarzenia lub zmian parametrów rynkowych, które nie są standardowo opisane za pomocą miar statystycznych.

Umowa ramowa – porozumienie stron regulujące zasady współdziałania banku z kontrahentami na rynku finansowym w odniesieniu do terminowych transakcji finansowych.

Wartość godziwa – kwota, za jaką dany składnik majątku mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane, na warunkach transakcji rynkowej pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi nie powiązanimi ze sobą stronami.

Wartość zagrożona (*Value-at-Risk, VaR*) – potencjalna wartość straty, wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentów finansowych lub potencjalna wartość straty na utrzymywanych pozycjach walutowych z tytułu zmian kursu walutowego, przy założeniu określonego poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji.

Wartość zagrożona ryzykiem kredytowym (*Credit Value-at-Risk, CVaR*) – potencjalna strata, jaka nie powinna zostać przekroczona z tytułu ryzyka kredytowego na utrzymywanym portfelu kredytowym, przy założeniu określonego (wysokiego) poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji.

Wskaźnik *LtV* (*Loan to Value*) – wskaźnik charakteryzujący poziom relacji wartości ekspozycji kredytowej do wartości nieruchomości.

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami – stosunek stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek do wartości kredytów i pożyczek ocenianych metodą zindywidualizowaną i portfelową.

Łączny współczynnik kapitałowy – główny miernik adekwatności kapitałowej, wyliczany jako iloraz funduszy własnych i sumy wymogów w zakresie funduszy własnych, przemnożonych przez 12,5.

Wymogi w zakresie funduszy własnych – suma wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka oraz wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu przekroczenia limitów i naruszenia innych norm określonych w pakiecie CRR i CRD IV.

ZBP – Związek Banków Polskich.